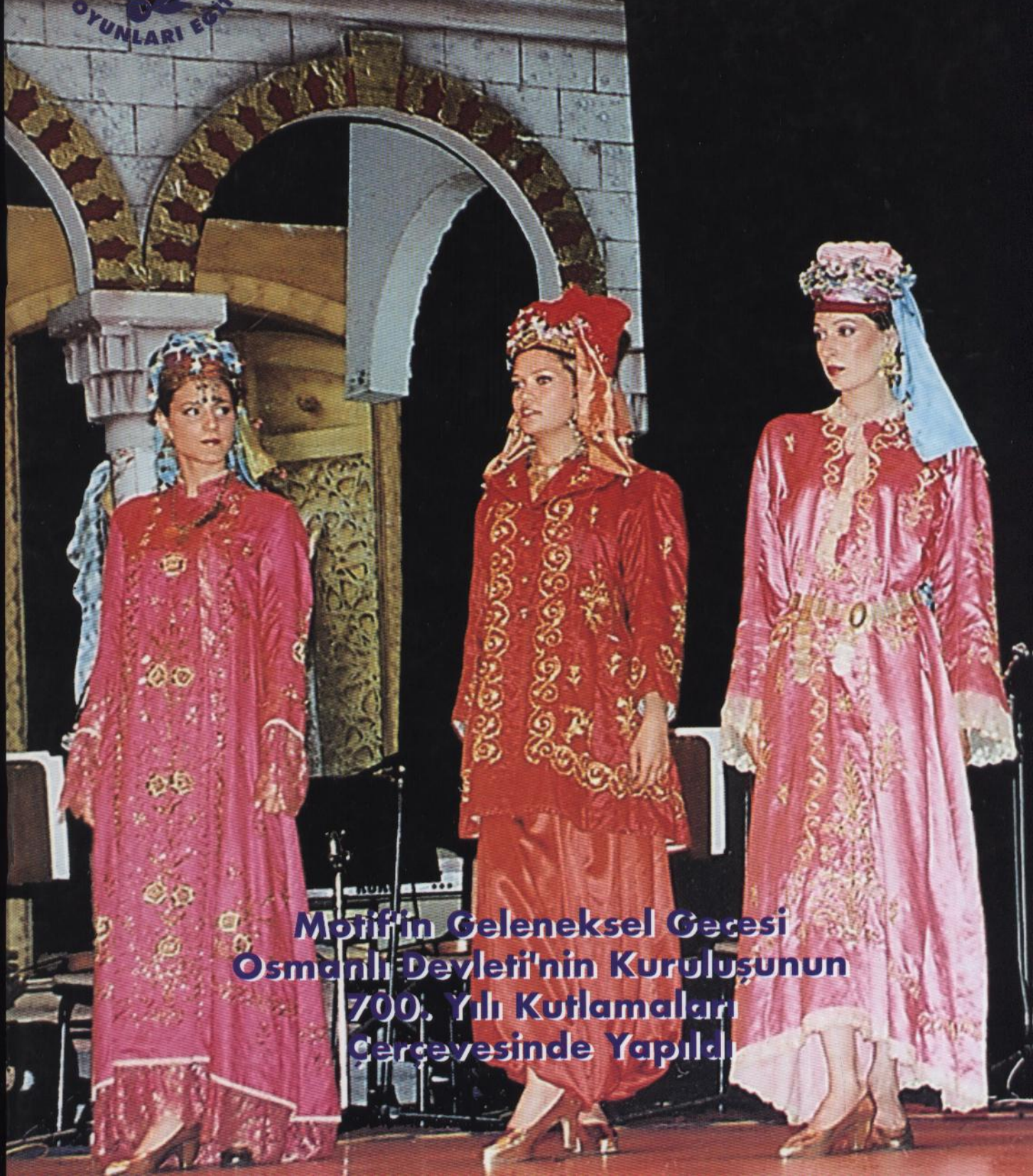

MOTİF

HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ DERGİSİ YIL:5 SAYI:17 FİYATI:500.000 TL.

**Motif'in Geleneksel Gecesi
Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun
700. Yılı Kutlamaları
Çerçevesinde Yapıldı**

Sevgili Okurlar,

1999 yılı tüm güzellikleri ile devam ederken, Türk milleti birbirinden güzel kutlama ve etkinliklere de tanık olmakta.

Cumhuriyet'imizin 75. yılı kutlamaları çerçevesinde gerçekleştirilen 75. yıl etkinlikleri tüm yurttan coşku ile kutlanarak, Türk milletinin birleştirici unsuru olan Cumhuriyet'e bağlılığı bir kez daha tüm dünya milletlerine gösterilmekte.

Ve yine bu yıl Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşunun 700. yıldönümü kutlamaları çerçevesinde gerçekleştirilen etkinlikler ile tarih, kültür ve moral değerlerimiz dünya ülkelerine tanıtılmakta.

Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ortak değerleri ve zengin kültür mirası, usta ellerce işlenerek, dört kıtada hakimiyet kuran atalarımızın bizlere sunduğu bu abide esere sahip çıkmanın verdiği haz ve mutluluk ile Türk milleti bu kutlamalara iştirak etmekte.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılışı ve bölünüşünden sonra uç beylerinden Osman Gazi Soyunun öncelikle Bizans topraklarına; sonra Anadolu bütünlüğünü sağlayacak biçimde doğuya yayılışından oluşan Türk-İslam İmparatorluğu yani Osmanlı İmparatorluğu 700. yıl önce kurularak dünya tarihine damgasını vurdu.

Geçmiş ile gelecek arasında köprü oluşturan kültür değerlerimizin ilk tohumları o dönemlerde atılmıştı. Osmanlı'nın kültür, sanata verdiği önemi bugün Türkiye'mizin dört bir köşesinde bıraktıkları eserleri tanıyarak çok daha iyi anlayabiliriz.

Evet. Bugün Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. yılını kutluyoruz.

Ancak dünya tarihine damgasını vurmuş bir imparatorluğun bizlere bıraktığı tarihi değer ve kültür miraslarını ne kadar tanıyor ve koruyabiliyoruz? Ne kadar sahip çıkıyor ve bu zengin kültür değerlerini dış dünyaya tanıtabiliyoruz?

Eğer bu sorular bizleri birazcık olsun düşündürüyorsa, işte o zaman yapılması gereken çok şey var demektir. Her Türk vatandaşı kendisini bu konuda sorumlu hissetmeli ve elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmalıdır. Çok güzel bir sözü hatırlayalım. "Geçmişine sahip çıkmayan bir milletin geleceği de olmaz."

Gerçek şu ki; Türk milleti geçmişini tanıyor ve tarihini biliyor. Geçmişten ders çıkararak geleceğine ışık tutuyor. Tarihi ve kültürel değerleri ile övünüyor ve onlara sahip çıkmayı kutsal bir vazife sayıyor.

Eminiz ki; bu bilinç ile Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. kuruluş yıldönümünü, daha nice yüzyıllarda aynı duygu ve düşünceler ile kutlayacağız.

Saygılarımla

M. Zeki BAYKAL

MOTİFİN GELENEKSEL GECESİ

OSMANLI DEVLETİNİN KURULUŞUNUN
700. YILI KUTLAMALARI ÇERÇEVESİNDE YAPILDI

Ekber YEŞİLYURT*

Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel'in himayelerinde ve Kültür Bakanlığının katkıları ile Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700.yılı kutlama etkinlikleri ülkemizde ve bütün Dünya'da yapılırken Motif Halkoyunları Eğitim Derneği ve Motif Dergisi'de bu kutlamalara katıldı.

Motif'in her yıl yaptığı bir dizi faaliyetlerin boyutları bu yıl daha geniş bir kapsamda tutulmuş, Cumhuriyetimizin Kuruluşunun 75.yılı ile Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700.yılı kutlamalarına etkinliklerle katılmış Osmanlıdan bu güne bir dizi programlar hazırlanmıştır.

Bunlardan biriside, geçtiğimiz günlerde Cemal Reşit Rey Konser Salonunda yapıldı. Salon tıklım tıklımdı. Salonda yer kalmayınca seyirciler yerlere oturmuş, medya temsilcileri ön sırada yer almak için bir biri ile yarışıyorlardı. Her yıl yapılan etkinliklerden farkı Osmanlı Kültüründen örnekler sunacak olan Profosyonel

Mankenlerin Osmanlı giysileri ile podyumda yer alacak olmaları idi.

Bu organizasyonda Tesaş Telekomünikasyon, Kameroğlu Kuyumculuk, Urfalı İstanbul Kebapçılık, Duracell Gillette A.Ş. ,Eresin Hotel,Ziya Şark Sofrası da sponsor firmalar olarak iştirak etmiş davetlilere verilecek olan kokteyl ve açık büfeyi hazırlamışlardı.

Bütün davetliler, sanatçılar yerlerini aldılar. Gece başladı. Saygı duruşu ve İstiklal marşının okunmasından sonra sunucu Aslı Kökçe Dernek Başkanı Zeki Baykal'ı açılış konuşmasını yapmak üzere mikrofona davet etti. Başkan bu coşkulu kalabalık karşısında heyecanını gizleyemedi doğrusu ve konuşmasına şöyle başladı.Saygıdeğer Misafirler, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin Geleneksel Gecesine hoşgeldiniz. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği 1988 yılında kuruldu.

Kuruluşundan bu yana gerek yurt içinde gerek yurt

(*) Halkbilimci-Ressam

dışında amatör zihniyetle, fakat profesyonel bir çok etkinliklerde bulundu. Bunlardan; Dernek üyelerinin yurtdışı ve yurtiçi festivallere katılımları ve kültürel etkinliklerini işaret edebiliriz.

Cumhuriyetimizin kuruluşunun 75inci,

Osmanlı Devletinin kuruluşunun 700'üncü yıldönümünde de bu etkinliklerimiz artmakta ve hızla devam etmektedir.

Hedefimiz ülke çapında olduğu gibi uluslararası alanda da Türkiye'yi temsil etmek ve organizasyonlar yapmaktır.

Bu yıl Eylül ayı içerisinde yeni Motif ödülleri sahiplerini bulacak,

Bugün ise genç üyelerimiz; kutlama etkinlikleri çerçevesinde çalışmalarının ürünlerini siz saygıdeğer misafirlere sunacaktır.

Saygıdeğer konuklar sizlerle birlikte olmamız bize kıvanç vermektedir.

Gönül arzu ediyorki bu birliğimiz daim olsun.

Bu salonu bize tahsis eden Büyük Şehir Belediye

yetkililerine, gecemize katılan sanatçılara, teşriflerinizden dolayı sizlere, tekrar teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Zeki Baykal'ın açılış konuşmasından sonra Motif'in

10 yıllık geçmişi barkovizyon gösteri ile misafirlere sunuldu. Salonda ışıklar kapatıldı. Perde indi ve şu sözlerle görüntüler perdeye yansıdı.

Bizler hiç vazgeçmedik örf, adet ve geleneklerimizden, yılmadık onları sevmekten ve vazgeçmedik düşünmekten...

Öyle öğretmişlerdi bizlere,

Bizden öncekilerden ne kaldıysa; onları, devşirip birer birer çağımıza elçi olalım istedik.

Yeni değildi aradığımız;

Kültürel değerlerimizi yaşatmaya tanık olmakta dileğimiz.

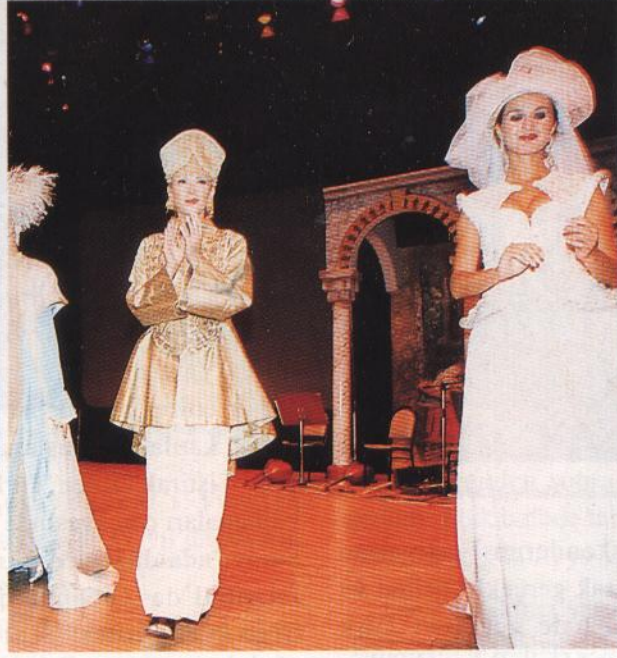
Ondandır bu dağlara, ovalara tutkumuz, ondandır Türk insanına sevdamız.

Hızla değişirken dünya, Anadolu insanının olağan

yaşantısı bizler için korunması, yaşatılması gerekli birer hazine gibi oldu.

Dedelerimizin, babalarımızın köylerinde yaşadıklarını, atalarımızın bizlere bıraktığı kültür miraslarını, Ayşe kızın kınalı elleriyle işlediği kanaviçeyi, al yazmasındaki oyayı, sevgisini döktüğü kilimi, halıyı, Fatma ninenin karalahana çorbası, kabak tatlısı ve eşsiz lezzetli yemeklerini, Ali dedenin elleriyle nakış nakış işlediği ve teriyle suladığı topraktan elde ettiği mahsulü

yerlerinde,yaylalarda el ele,omuz omuza oynanan halayları,barları,horonları unutmak ne mümkün...

İşte o güne Mart 1988'e kadar;

Ne varsa dağarcığımızda yüklendik ve zamanı geldi dedik.

Hadi çıkalım yola...

Başındayız biliyoruz, sonuda yok bu yolculuğun.

Nöbet sırası bizdeymiş gibi geldi.

Çünkü; gördük ki en çorak toprakta biten ayırık otu bile birşeyler aktarmakta gelecek kuşağına.

İşte bu doğrultuda yapılanlar satır başlarıyla şöyle idi.Yıl 1988 bir avuç kültür neferi bir araya gelerek Motif'in ilk ilmeğini attılar. 1989'da Motiflerle Anadolu yoluna koyuldular ve her yıl aralıksız olarak geleneksel hale getirdikleri Motiflerle Anadolu Halk Oyunları Şölenini gerçekleştirdiler. Motiflerle bezenen halkalar el ele omuz omuza 1990 yılında körpe bir fidan iken uluslararası arenaya koştular.

Japonya,İtalya,İspanya,Belçika,Almanya,Türkmen boylarında Türkün adını duyurdular.Bir görev sayıp her

yıl halk oyunları şöleninde bütün folklorcuları bir araya topladılar.

Yıl 1991, körpe fidan gençlerimizle yurt içinde ve yurt dışındaki festivallere ve yarışmalara katılarak dostluğu ve kardeşliği yaşadılar.

1992 yılında ilkokullararası Halk Oyunları Şenliği'ni düzenleyerek halk oyunlarının ve kültür değerlerimizin emin ellerde korunduğunu gelecek kuşaklara aktarmaya çalıştılar.

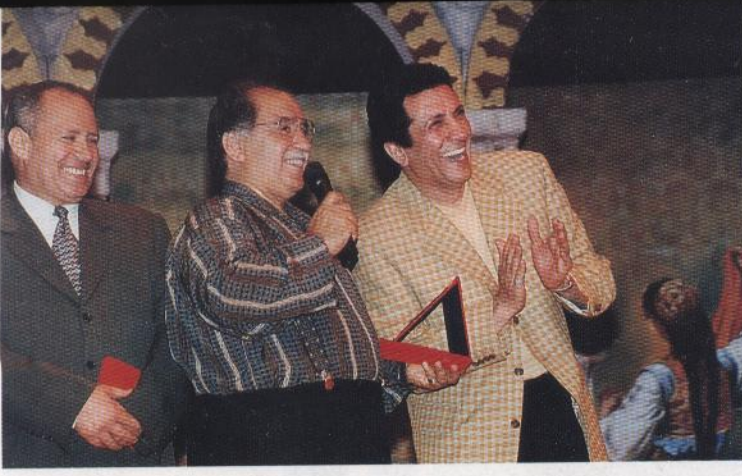
Yıl 1993, Rahmetli Cumhurbaşkanımız Turgut ÖZAL ile ülkemizi dünyaya tanıttılar.

Folklor konulu paneller düzenleyip, halk oyunları yarışmalarında birincilik derecesi aldılar.

1994 yılında her yıl olduğu gibi Motif'lerle Anadolu Halk Oyunları Şölenini gerçekleştirip bir fidan bin can anlayışı ile Vefa Ormanı Fidan Dikme B a y r a m ı n a katıldılar.Uluslararası Uğur Koleji Festivaline katılarak yabancı halk oyunları ekipleri ile güzel dostluklar kurdular.

1995 yılında dernek üyeleri, folklor camiasına yönelik hizmetlerinde ilklere imza atmaya devam ettiler. Cemal Reşit Rey Konser Salonunda Motiflerle Anadolu 7. Halk Oyunları Şölenini

Mahmut Coşkunses ödülünü İzzet Altınmeşe'den aldı.

kutlayarak Uluslararası İskenderun Festivaline katıldılar. Ve ülkemizde ilk olarak gerçekleştirilen ve dernek tarafından geleneksel hale getirilen Türk Folklorunda emeği geçenlere Motif Halk Bilim Ödülleri Törenini düzenleyerek geçmişimizle geleceğimiz arasında köprü oluşturan değerli halk bilimcilerimizi ödülle yad ettiler. Ve yine aynı tarihte Kültürel değerlerimiz adına asla sönmeyecek bir ışık olan kültür meşalesi Motif Dergisi'ni bir derleme araştırma külliyatı olarak Folklor camiasına sundular.

Kameroğlu Kuyumculuk adına Selami Cengiz plakettini Bulut Aras'tan aldı.

Yıl 1996, Dernek geleneksel halk oyunları şölenini ve geleneksel Motif Halk Bilim ödülleri törenini başarı ile gerçekleştirip, yurt içinde gerçekleştirilen yarışmalarda başarılı dereceler alıp, sanatçı İzzet Altınmeşe'nin TGRT ekranlarında hazırlayıp sunduğu İzzet-i İkrım programında halk oyunları bölüm sorumluluğunu üstlenerek gerek yurt içinde ve gerek yurt dışındaki izleyicilere halk müziğinin ve halk oyunlarının bir arada sergilendiği doyumsuz bir kültür ziyafeti sundular.

1997 yılında, 2. Uluslararası Cemal Reşit Rey Konser Salonu Gençlik Festivalinde halk oyunları gösterilerini sunarak, 4. İstanbul Türk Müziği Günleri adı altında gerçekleştirilen gecede halk oyunları ve halk müziği'nin bir arada yaşandığı folklor şölenini gerçekleştirdiler. Geleneksel 3.Halk Bilim Törenini İ.T.Ü. Sosyal Tesisleri'nde düzenleyip, Motiflerle Anadolu 9. Halk Oyunları Şölenini kutlayarak ve Dernek Kurum ve Kuruluşlararası halk oyunları grup yarışmasında

1998 yılında kültürel değerlerimize hizmet alanında 10. Yıla imzasını atan Dernek Cemal Reşit Rey Konser Salonunda Motiflerle Anadolu 10.Halk Oyunları Şöleni ile 10.Kuruluş yıldönümünü kutladılar. Halk Oyunları Yarışmasında sponsorluk görevini devam ettirip, gençlik haftası bünyesindeki kutlamalara katılarak Uluslararası Silifke Kültür Haftasına iştirak ettiler. Türkiye Cumhuriyeti'nin 75.yılı

kutlamaları çerçevesinde İstanbul Valiliği'nin Çırağan Sarayı'nda düzenlediği resepsiyona ve Eresin Hotel İstanbul'da yabancı delegeler için düzenlenen organizasyona Valilik davetlisi olarak

katıldılar. Geleneksel 4.Halk bilim ödülleri törenini Eresin Hotel İstanbul'da gerçekleştirdiler.

10 yıllık geçmişi ile güzel bir başarı grafiği sergileyen Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Üyeleri 1999 yılı faaliyetlerine büyük bir heyecan ve şevkle başladılar. Kitle İletişim Araçlarının Kültürümüz Üzerindeki Etkisi konulu paneli ve

Eresin Hotel İstanbul'da yöre yemekleri haftasını düzenlediler.

Üniversitelerarası Halk Oyunları Yarışmasında sponsorluk görevini üstlendiler. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman DEMİREL Motif Halk Oyunları Eğitim

TESAN adına Nurettin Erdoğan plakettini Belkis Akkale'den aldı.

Duracell Gillette A.Ş. adına Alper Yüksel plaketi Beşiktaş Kaymakamı Mehmet Emin Avcı'dan aldı.

Derneği Başkanı M.Zeki Baykal'ı Türkiye Cumhuriyetinin 75. yılı münasebetiyle 75. yıl'da başarılı işadamları plaketi ile ödüllendiler...

Barkovizyon'da Motif'in dünden bugüne akışı izlendikten hemen sonra Motif Halkoyunları topluluğu sahnede seramoni açılışını yaptı. İzmir Halkoyunları, Diyarbakır Şur-u Mertal-Bitlis Halkoyunları topluluklarının coşkulu gösterilerinden sonra yeni öğrencilerin diplomaları verildi. Daha sonra Mut,Kırklareli,Diyarbakır Halkoyunları grupları gösterilerini sundular.

Bu gösterilerin akabinde sahnenin Osmanlı Sarayları'nı yansıtan dekoru önünde teker teker sahneye davet edilen sanatçılar ve sponsor firmalara teşekkür plaketleri verildi. Sanatçı Mahmut Coşkunes plaketini, Devlet Sanatçısı İzzet Altınmeşe'den TESAN'ın plaketini, Nurettin Erdoğan Sanatçı Belkıs Akkale'den, Kameroğlu Kuyumculuk adına Selami Cengiz plaketini, Sanatçı Bulut Aras'tan, Urfalı İstanbul Kebapçısı adına plaketi Tahsin İnci Sultanbeyli Kaymakamı Hüseyin Eren'den, Duracell Gillette A.Ş. adına Alper Yüksel plaketini, Beşiktaş Kaymakamı Mehmet Emin Avcı'dan, Ziya Şark Sofrası adına Nuri Ertemel plaketini, Sanatçı Ahmet Sezgin'den Eresin Otel İstanbul Genel Müdürü Ahmet Bilgin plaketini Motif Başkanı Zeki Baykal'dan aldılar.

Ziya Şark Sofrası adına Nuri Ertemel plaketini Ahmet Sezgin'den aldı.

Urfalı İstanbul Kebapçısı adına plaketi Tahsin İnci Sultanbeyli Kaymakamı Hüseyin Eren'den aldı.

Bu törenden sonra ara verildi ve Motif-i ikrama geçildi. Açık büfede tabiri caizse kuş sütü eksikti. Kuru yemiştin çiğ köfteye kadar her şey tepsilerde sunuldu.

Gecenin ikinci yarısı yine Halkoyunları ile başladı. Trabzon-Akçaabat grubu coşkulu oyununu sunduktan sonra sıra, Osmanlı Devletinin 700.yıldönümü kutlamaları çerçevesinde Osmanlı kadın giysileri defilesine gelmişti.

Profosyonel mankenlerin sunduğu defile ilgi ve coşku ile izlendi. Medya mensupları bu görüntüleri kaçırmamak için doğrusu birbirleri ile yarıştılar.Osmanlı Dekoru ile bezenmiş sahnede Osmanlı giysileri ile mankenler bizi yüz yıllık tarihimize geri götürdüler, Sarayın ihtişamı bugün bir kez daha sergilendi.

Bu gösterilerin arkasından Motif Adıyaman Halkoyunları grubunun sunduğu gösteri ile sahneye davet edilen Devlet Sanatçısı İzzet Altınmeşe, Kubat,Belkıs Akkale,Mahmut Coşkunes, en güzel eserlerini seslendirdiler. Gece Osmanlı İhtişamı ile Cumhuriyet coşkusu ve seronomi ile son bulurken, Motifin etkinlikleri yıl boyunca devam edecek. Geleneksel Motif ödülleri bu yıl Osmanlı Devletinin Kuruluşu'nun 700.yılı nedeni ile büyük ödül eklenmiş ve Motif ödülleri de önümüzdeki günlerde sahiplerini bulacak.

Eresin Hotel İstanbul Genel Müdürü Ahmet Bilgin plaketini Zeki Baykal'dan aldı.

BASIN DA MOTİF

Bir şenliktir halk oyunları

HALK Oyunları Eğitim Derneği'nin düzenlediği Halk Oyunları Şenliği bu yıl da izleyenlere keyifli anılar yaşattı; konuklar birçok yöreden oyun izleme fırsatı buldu. Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda gerçekleştirilen gecede Kırklareli, İzmir, Bitlis, Adıyaman, Diyarbakır, İçel-Mut ve Karadeniz yörelerinin oyunları sergilendi. Finalesde Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700'üncü yıl dönümü kutlamaları çerçevesinde Beyoğlu Kız Olgunlaştıрма Enstitüsü tarafından hazırlanan "Osmanlı Giysileri" defilesi vardı. İlkur Soydas, Tuğba Özay, Sinem Üretmen, Meltem Kalafat, Pınar Gökçe defilede görev aldı. **BÜLENK İPEK**

Halk oyunları ödülleri verildi

MİLLÎ Eğitim Vakfı tarafından gerçekleştirilen 18'inci Halk Oyunları Yarışması'nda dereceye giren okullara ödülleri, önceki akşam düzenlenen törenle verildi. Toplam 452 ilk ve orta dereceli okulun katıldığı yarışmada, liseler dalında Kumburgaz Ticaret Meslek Lisesi, yıldızlar dalında Yeşilyuva İlköğretim Okulu ve ilköğretim dalında Selimpasha İlköğretim Okulu birinciliğe değer görüldü. Organizasyona katkı ödülleri de Motif Halkoyunları Derneği, Gülhane Etkinlikleri, İstanbul Şehir Tiyatroları, İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, VakSa (Sabancı Vakfı), Avcılar Bursa Iskender Kebapçısı'na verildi.

Mürteza AKKAYA

Dekoltesiyle büyüledi

Osmanlı giysilerini sunan Tuğba Özay, dekolte kostümüyle yürürken adeta sultanlar gibiydi.

Saray giysileri görücüye çıktı

Osmanlı dönemindeki saray hayatı, İstanbul'daki bir defileyle günümüze taşındı. Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü öğrencilerinin hazırladığı kıyafetleri podyumların ünlü isimleri sundu. Şükran Akpınar, Tuğba Özay, Sinem Üretmen, Özge Sayman, Meltem Kalafat, Nilüfer Silsüpür gibi mankenler saray kadınlarının erotik kostümlerini tanıttı.

Deniz BOY

Emel Rey'deki halk oyunları şöleni, defileyle renklendi...

Motiflerle Anadolu

Serdar Benli

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin önceki gün Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda düzenlediği Motiflerle Anadolu 11. Halk Oyunları Şöleni'nin Anadolu'nun yedi ayrı bölgesinden halk oyunları oynandı.

Gecede, Beyoğlu Olgunlaştırma Enstitüsü'nün Osmanlı İmparatorluğu'nun 700., Türkiye Cumhuriyeti'nde 75. kuruluş yıldönümü kutlama etkinliği kapsamında hazırladığı "Osmanlı'dan Günümüze" adlı koleksiyonu da sunuldu.

Göz kamaştırıcı kıyafetleri Tuğba Özay, Ilknur Soydaş, Özge Sayman, Sinem Üretim, Meltem Kalafat, Nilüfer Silsüpür, Pınar Göçer, Ceyda Ojelvo, Elif Durmuş ve Sercihan İbrahimioğlu gibi ünlü mankenler tanıttı.

İzzet Altınmeşe'nin ev sahipliğini üstlendiği organizasyona, Belkıs Akkale, Kubat, Güler, Şık ve Bulut Aras misafir sanatçı olarak katıldı. İstanbul Valisi, Belediye Başkanı, Emniyet Müdürü'nün davetli olmalarına karşın şölenin kalabalık bir ortamda yapıldığı görüldü.

Motiflerle Anadolu

MOTİF Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin düzenlediği "Motiflerle Anadolu 11. Halk Oyunları Şöleni" Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda gerçekleştirildi. Şöleninde İzmir, Bitlis, Adıyaman, Kırklareli, Diyarbakır, Karadeniz ve İçel Mut yörelerine ait halk oyunları gösterileri sunuldu. Şölenin sonunda, Beyoğlu Olgunlaştırma Enstitüsü'nce hazırlanan Osmanlı kıyafetleri, Ilknur Soydaş, Tuğba Özay, Özge Sayman, Sinem Üretim, Meltem Kalafat, Nilüfer Silsüpür, Pınar Göçer, Ceyda Ojelvo, Elif Durmuş ve Sercihan İbrahimioğlu gibi ünlü mankenler tarafından sergilendi.

●SERKAN YILDIRIM

Günün Takvimi

• Özbekistan'ın önemli topluluklarından Navo, Özbek müziğinin en güzel örneklerini AKM Konser Salonu'nda sunacak. Konser bu akşam saat 17.30'da takip edilebilir.

• Bakırköy Müsiki Demeği'nin sezon sonu konseri bugün saat 15.30'da Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda izlenebilir.

• Bursa Büyükşehir Belediyesi Kültür Sanat ve Turizm Vakfı'nca düzenlenen 38. Uluslararası Bursa Festivali, bugün başlıyor. 11 konser ve gösteri programı ile 5 sergiye ev sahipliği yapacak festivalde, "Flamenko'nun Ana Kraliçesi" olarak anılan Cristina Hoyos ve Flamenoco Dans Topluluğu, Nisan ayında dünya prömiyerini gerçek-

leştirdikleri "Al Compas del Tiempo" ile yarın sahne alacaklar.

• Büyükçekmece Müsiki Demeği tarafından Küçükçekmece'de bir konser verilecek. FAVORİ Sinema Salonu'nda bugün saat 21.00'deki

konseri Erhan Erşen takdim edecek.

• Fahri Gürel'in ebru sergisi, Beşiktaş Belediyesi Ortaköy Kültür Merkezi Sergi Salonu'nda 23 Haziran'a kadar takip edilebilir.

• "Motiflerle Anadolu 11. Halk Oyunları Şöleni", Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda bu akşam saat 20.00'de. Sanatçı İzzet Altınmeşe'nin ev sahipliğini üstlendiği organizasyonda tanınmış sanatçılar katılacak. Ayrıca yedi bölgeye ait halk oyunları gösterileri sergilenecek.

Motiflerle Osmanlı defilesi

"Motiflerle Anadolu 11. Halk Oyunları Şöleni"nde, ilginç enstantaneler yaşandı. Bu yıl Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. Kuruluş Yıldönümü etkinlikleriyle birleştiren şölende, Osmanlı zevkini gözler önüne seren bir defile düzenlendi. Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü'nün hazırladığı kıyafetlerin sergilendiği defilede, Tuğba Özyay, Ceyda Ocava ve İknur Soydaş gibi ünlü mankenler podyum aldı.

• Serkan YILDIRIM

"Motiflerle Anadolu

MOTİF Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin düzenlediği "Motiflerle Anadolu 11. Halk Oyunları Şöleni" Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda (CRR) gerçekleştirildi. Şölende konuşan Motif Halk Oyunları Derneği Başkanı Zeki Baykal, şölene katılan tüm sanatçılara ve dâvetlilere teşekkür ederek, "Derneğimiz ülkemizin birlik ve beraberliğinden ödün vermeyen, bütün insanlara sevgiyi ve saygıyı ilke edinmiş bir dernektir" dedi. Şölende İzmir, Bitlis, Adıyaman, Kırklareli, Diyarbakır, Karadeniz ve İçel Mut yörelerine ait halkoyunu gösterileri sunuldu.

Motiflerle Anadolu

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin önceki gün Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda düzenlediği Motiflerle Anadolu 11. Halk Oyunları Şöleni'nde Anadolu'nun yedi ayrı bölgesinden halk oyunları oynandı. Gecede Beyoğlu Olgunlaşma

Enstitüsü'nün Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. Türkiye Cumhuriyeti'nin de 75. kuruluş yıldönümü kutlamaları kapsamında hazırladığı "Osmanlıdan Günümüze" adlı koleksiyonu da sunuldu.

Bravo kızlar!

Halk Oyunları Eğitim Derneği tarafından Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda düzenlenen Halk Oyunları Şöleni'nde, Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü tarafından hazırlanan Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. Kuruluş Yıldönümü kutlamaları çerçevesinde düzenlenen "Osmanlı'dan Günümüze" defilesinde İknur Soydaş, Tuğba Özyay, Sinem Üretken, Özge Sarıman, Meltem Kalafat, Nülfer Süslüoğlu, Ceyda Ocava, Elif Durmuş, Pinar Çelebi ve Senelhan İbrahimioğlu'nun sunduğu güzel bir aydınlatma oldu.

• İsmail DEĞİRMENCİ

Bu defilede sunulan Osmanlı'dan Günümüze defilesi renkli görünümleriyle izlenimliydi.

EGE'DE ZEYBEK

Dilek GÜNCAN*

Ege ve Batı Anadolu Bölgesi yüzyıllardan bu yana birçok medeniyeti üzerinde barındırdığı ve yerleşik tarihi kültürlerin fazlalığı nedeniyle folklorik değerler açısından oldukça zengin bölgelerimizdir. Folklorumuzun en değerli unsurlarından biri olan halk oyunlarımız yukarıda belirttiğimiz nedenler ve kapsadığı coğrafi alanın genişliğinden dolayı köklü ve zengin bir kültür mirası olarak günümüze taşınmış yaygınlaştırılıp yaşatılmasına özen gösterilmiştir.

Ege deyince birçoğumuzun aklına Zeybek gelir, üzerinde geniş çalışma ve araştırmalar yapılan bu kelimenin kökeni hakkında birçok tanım ortaya çıkmıştır. Bunların dışında ansiklopedik tanımlarında ve bölgemizde kullanılan genel anlamında Zeybek; Batı Anadolu efesi ve bu kişilere özgü yerel oyun ve müzikler, Ege Bölgesi ve Batı Anadolu'da yaygın bir halk oyunu türü olduğu yolundadır. Bu türün ağırlıklı olarak görüldüğü coğrafi alan; İzmir, Aydın, Manisa, Denizli, Muğla olmak üzere Antalya, Isparta, Burdur, Uşak, Afyon, Çanakkale ve Kütahya'yı da kapsayan tüm Batı Anadolu'dur.

Zeybek oyunları ağır ve yürük (kıvrak) zeybek olarak 2'ye ayrılır. Ağır Zeybek oyunları 9/2'lik ve 9/4'lük ölçülerle davul zurna eşliğinde oynanır. Çift davul ve zurna kullanıldığı zaman zurnalardan biri ezgiyi çalarken diğeri dem tutar. Zaman içerisinde sahadan salona ya da açık alandan kapalı

alanlara getirileri ve sahne düzenlemesi yapan ekiplerde bağlama, mey, kaval, kabak kemane ve darbuka gibi halk çalgılarımızın da kullanıldığını görmekteyiz. Geleneksel tarzda oynanan zeybek oyunları mutlaka gezinme ile başlayarak dairesel formda oynanır. Gezinme belli bir oyuna bağlı kalmadan aynı ayakla giriş yapıldıktan sonra ritmin 3 zamanlı yerinde nara atarak oyuna başlanılmasına kadar geçen süre içinde yapılır. Sahne düzenlemesi yapan ekiplerde bu zorunlu değildir.

Yürük (kıvrak) zeybek oyunları genellikle kadınların oynadığı oyunlardır. Ölçü 9/8'liktir. Kıvrak zeybek oyunlarında üçlü her zaman başta değil sonunda da olabilir. Tüm oyunlarda olduğu gibi sol ayakla başlanır. Adım sayısı 8, müzikler 9 zamanlıdır. Çok kıvrak zeybek oyunlarında ölçü 9/16'lıktır. Teke oyunlarını buna örnek verebiliriz.

Oyunların teması yiğitlik ve kahramanlık üzerinedir. Sadece erkekler tarafından oynanan "Erkek Zeybek Oyunları" olduğu gibi sadece kadınlar tarafından oynanan "Kadın Zeybek Oyunları" da bölgemizde oldukça fazladır.

Kadın Zeybek Oyunlarında aynı temalara bağlı kalınsa da fiziksel farklılıklar nedeniyle tavırda bazı değişiklikler söz konusudur. Kadınlar erkeklerle göre daha yumuşak, kıvrak ve esnek bir tavır sergilerler. Bugün artık kadın ve erkeklerin birlikte oynadığı Karma Zeybek Oyunlarını da izlemekteyiz.

Oyunlarımızda diğer bölgelerimizde kullanılan elele kolkola gibi tutuşlar görülmez, oyunlar bireysel olarak icra edilir. Oyunların bireysel oynanış biçimi ve ritmin ağır aksak oluşu denge unsurunun önemliliğini ortaya çıkartmıştır.

(*) KATHOD: Karşıyaka Turizm ve Halk Oyunları Derneği Eğitmeni

DİYARBAKIR

KADIN GIYSİLERİ

Mehmet Salih KULAKSIZ

Kadın Başlığı

18. yüzyıldan günümüze kadar kadın başlığı olarak kofi kullanılmıştır. Kofi malzeme olarak genellikle aynıdır. En altta tar denilen tas biçiminde, kofinin düz durmasını sağlayan tenekeden ve tahtadan yapılmış malzemeler kullanılır. Tarın üstüne fes geçirilir. Fesler değişik tiplerden oluşur. Birinci kısmı örüklüdür. Diğeri ise saç bağı şeklinde siyah, çok sık sayıda iplerin aşağıya sarkması ve saçbağı biçimini alması şeklindedir. Açık başa uzun dölbent (çit) sarılır onun üzerine kofi geçirilir. Bu kofiler değişir, yaşlılar kısa, gençler uzun ibrişim (saçaklı) kullanır. Bazı yörelerde fesin üzerine tülbent sarılır. Çitin üzerine şal sarılır. Şaor yöremizde heftrenk (7 renk) denilir. Şaor 2 metre boyunda 1 metre enindedir. Bu renkli de olabilir, düz siyah da olabilir. Genellikle Şaor'dan sonra temezi sarılır. Temeziler şifon puşulardan yeşil-kırmızı-sarı-mor-pembe

renkli olanları tercih edilirler. Kofiler yörede bağlayış biçimleri ile de farkedilebilir. Bu fark eşarbin düğümünde görülür. Bazıları düğümü sol tarafta öne ve bazıları da ortaya atarlar. Karacadağ tarafında tar kullanılmaz. Bunun yerine aynı işlevi gören küm denilen kalın ve çok sık dokunmuş iplikten veya yünden yaptıkları bir tür küllah kullanılır. İlimizin değişik bölgelerinde kofinin yerine başa tülbente sarılarak ağabinde kullanılır. Ağabani cemadanın bir değişik türüdür.

Gövdeye Giyilenler

Kırsal alanda çiçekli desenlerden oluşan basma (fistan) veya pazenden entari giyerlerdi. Üzerine de üç etek giyerlerdi. Üç eteklere dari veya tak, bazı yerlerde de geftan derler. Üç eteklerden önden ve yandan yırtmaçlıdır. Üzerine de Haşo Karacadağ Bölgesinde ise kotik dedikleri

cekete benzer üzeri işlemeli başka figürler bulunan mantin giysiler. En altta ise derpi (Tuman) dedikleri, kadın şalvarı giysiler. Bele de Ağabani ya da gümüş kemer takılır. Şehir Merkezinde ise Dibak, Atlas, Canfes, Mantin denilen ağır kumaştan yapılan giysileri giyerlerdi. Kışın ise kadife ağır yünlü kumaştan, atlastan entari üzerine işlemeli veya sadece mantin çarşaf giyilirdi. yüzlerine ise peçe çekerlerdi.

Ayağa Giyilenler

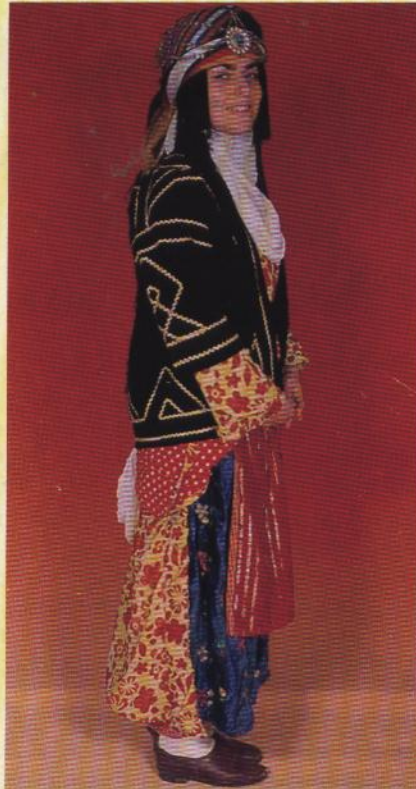
Kadınlar ayaklarına ilk zamanlar çarık, sonraları poçikli kundura giyerlerdi. Çorap olarak ta yün çorap kullanırlardı.

Aksesuar

Aksesuar olarak çarık, hızma, gümüş, kemer, gerdanlık, halhal, küpe, zülûf gümüş tepelik kullanılır. Göze sürme, yüze Dak (Dövme) yapılır.

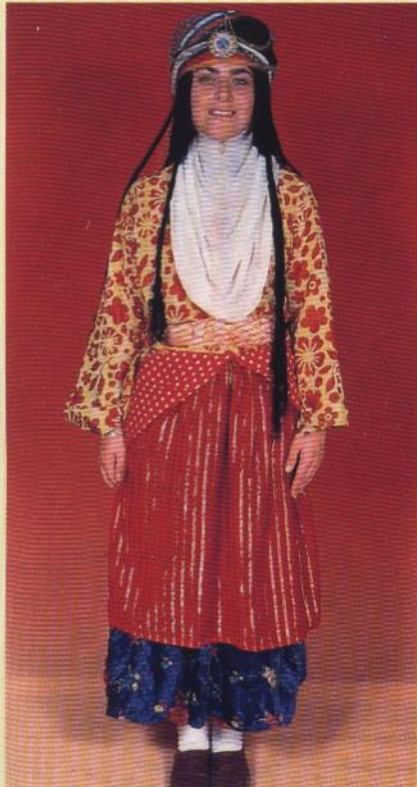
BAŞ : TÜLBENT, PUŞI
GÖVDE : FİSTAN
AYAK : YEMENİ, DERPİ, YÜN ÇORAP
AKSESUAR : GÜMÜŞ KEMER, BOYUNDA GERDANLIK

BAŞ : KOFİ, TÜLBENT, PUŞI, ŞEER
GÖVDE : FİSTAN, DERPİ, ÜÇ ETEK, PEŞTEMAL
AYAK : YÜN ÇORAP, YEMENİ
AKSESUAR : BAŞA ŞIRIK

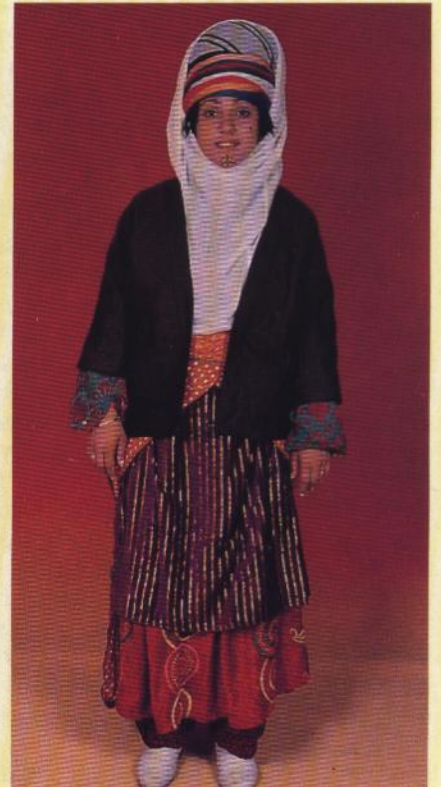
BAŞ : TÜLBENT, KOFİ, TEMEZİ, ŞEER
GÖVDE : FİSTAN, ÜÇ ETEK, PEŞTEMAL, DERPİ, AGABANI
AYAK : YÜN ÇORAP, YEMENİ
AKSESUAR : BAŞA ŞIRIK, BOYUNA GERDANLIK

BAŞ : TÜLBENT, KOFİ, TEMEZİ, ŞEER
GÖVDE : FİSTAN, PEŞTEMAL, KOTİK, DERPİ
AYAK : YÜN ÇORAP, YEMENİ
AKSESUAR : BAŞA ŞIRIK, GÖVDEYE GÜMÜŞ KEMER, HIZMA, HALHAL, DAK (DÖĞME), BEŞİBİRLİK, BOYUN KOLYESİ

BAŞ : TÜLBENT, KOFİ, TEMEZİ, ŞEER
GÖVDE : FİSTAN, KOTİK, DERPİ
AYAK : YÜN ÇORAP, KOÇIKLI YEMENİ
AKSESUAR : BAŞA ALTIN PELİK, BELE GÜMÜŞ KEMER

BAŞ : YÜKSEK KOFİ, HEFTRENK TEMEZİ, ŞEER, ÜSTE TÜLBENT
GÖVDE : FİSTAN, ÜÇ ETEK, PEŞTEMAL, DERPİ, KOTİK
AYAK : YÜN ÇORAP, CIZLAVET, YEMENİ

BAYBURT

HALK OYUNLARI VE HALK MÜZİĞİ

Nail TAN* • Salih TURAN**

A. Halk Müziği :

Köklü tarihi, tabii ve ekonomik zenginlikleri dolayısıyla Bayburt'un halk musikîsi de zengin ve seviyeli olmuştur. "Sançma" denilen karşılıklı mâni söyleme ve dilek tutma geleneği türkülerle de yansımıştır. Bayburt türkülerinde; Bayburt'lunun sevecen yüreğini, yiğit kişiliğini buluruz. Savaşlara gidip de dönmeyen gençlerin acısını yaşarız. Dağların, yaylaların, ovaların, derelerin, nehirlerin, çayların bir tablo gibi resmedildiğini görürüz. Aşkın acılarını, sevinçlerini tadarız.

Bayburt'un eski bir geleneği yayla şenlikleridir. Temmuz ayında yapılan yayla şenliklerinde halk oyunları oynanır, türküler söylenir, boğalar güreştirilir, karakucak güreş tutulur.

Bayburt türkülerinin yaşatılması ve derlenmesinde Kemânî Zakir Peksert (1907), Udî Dursun Peksert, Udî Remzi Çavuldak (1913-1967) ve defzen Burhan'ın büyük hizmetleri olmuştur. Bu ünlü dörtlü, 1936 yılında Trabzon'dan Atatürk'ün huzurunda da Bayburt türkülerini çalıp söylemişlerdir. Remzi Çavuldak da yöre melodileri birikimi ile türküler bestelemiş, Bayburt türkü ve oyun havaları onun aracılığıyla notaya alınmış, Ankara-İstanbul radyolarına verilmiştir.

Bayburt türkülerinin derlenip tanıtılmasını sağlayan diğer bir sanatçı Bayburt'lu Recep Kırıcı'dır (1924-1996). Kırıcı, hem usta bir bağlama sanatçısı hem de yapımcısıdır. Ankara Cebeci'de Şark Saz Yapımevi'ni kurmuştur. Ünlü Halk Musikîsi derlemecisi Muzaffer Sarısözen tarafından keşfedilmiştir. Rahmetli Sarısözen, Kırıcı'ya Ankara Radyosu Yurttan Sesler programlarında zaman-zaman mahalli sanatçı olarak yer vermiş, Bayburt türkülerini çaldırıp söylettirmiştir. Beste türkülerinde vardır. Sarısözen'in isteği üzerine Ankara'ya yerleşmiştir. Halk Musikîsi bağlama sanatçısı, hocası ve derleyicisi Sarısözen, Recep Kırıcı'dan derlediği Bayburt türkülerini notaya almış ve TRT repertuvarını girmesini sağlamıştır. Merhum Kırıcı'nın mesleğini aynı dükkânda oğulları Kenan ve Süleyman Kırıcı devam ettirmektedirler. Ahmet Yamacı ise Remzi Çavuldak'tan Bayburt türkülerini derleyip notalandırarak TRT Repertuvarına katmıştır.

Bayburt türkülerinin derlenip notaya alınmasında Nida

Tüfekçi, Mustafa Hoşçu, Mehmet Özbek, Yücel Paşmakçı, Ferruh Arsunar, Talip Özkan, Cemil Demirsipahi, Ahmet Ulus, Özcan Tamer, Cengiz Kurt ve Okyay Kösegil'in de hizmetleri büyük olmuştur.

Bayburt halk musikîsinde eşlik sazı olarak davul, zurna, mey, keman, ud, cümbüş, def, darbuka, bağlama birlikte kullanılmıştır. Kemençe, tulumzurna ise 40-50 yıl öncesine kadar daha ziyade Bayburt'un kuzey tarafından çalınmaktaydı.

Usul olarak genel Türk Musikîsinde kullanılan usullerin çoğu Bayburt ezgilerinde kullanılmış, ancak ağırlık 10, 4, 2, 5 ve 9 zamanlı usullerdedir.

Ses genliğine gelince; üç sestten başlayıp 11 sese kadar genişleyen ezgiler mevcut olup, daha ziyade 5, 6, 7, 8 sese varan ezgiler çoğunluktadır.

Tesbit edilen ve notası verilen 77 ezginin yaklaşık yarısına yakını Uşşak makamında. Bu makamı çokluk sırasına göre Hüseyinî, Çargâh, Hüzam, Segâh, Hicaz, Muhayyer ve Karcığar makamları izlemekte.

Daha çok Erzurum'la etkileşim içerisinde olan Bayburt halk müziği ve oyunları azda olsa Karadeniz ve Doğu Anadolu'nun bir kısım vilayetleri ile de ortak motif ve figürler taşır.

Bayburt ezgileri 1989 yılına kadar TRT Halk Müziği repertuar tasnifine göre Gümüşhane İli içerisinde sözlü ve sözsüz olmak üzere toplam 35 eserle temsil ediliyor idi.

Ancak 1989 yılında Bayburt müstakil İl olunca söz konusu bu 35 ezgi Bayburt İli adına tasniflendi.

Biz bu 35 ezgiyi de içine alan çalışmamızla 1997 yılında yayınladığımız "Bayburt Musikî Folkloru" adlı kitapta notalı olarak toplam 77 ezgiye yer verdik. (Geniş bilgi için Bkz. Bayburt Musikî Folkloru).

Bayburt'ta uzun hava formu eser illaki var olmasına rağmen biz tesbit edemedik. Ancak tesbit edilen sözlü ve sözsüz eserlerin listesi bu yazımız içerisinde iki bölüm halinde verilmiştir.

(*) Kültür Bakanlığı, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Eski Genel Müdürü, Halk Bilim Uzmanı

(**) Kültür Bakanlığı, Devlet Halk Müziği Sanatçısı, Halk Müziği Araştırmacısı

I. Sözlü Kırık Havalalar (Türküler)

- Al çuha mavi çuha
- Alkanlar içinde yatan meleğim (Yaralı Mahmut Hikayesinden 1. Varyant)
- Arpalar orak oldu
- Ay doğar ayistandan (Çocuk Türküsü)
- Baba ben derviş miyim
- Bayburt dağlarında tabakam kaldı
- Bayburtun ince yolunda
- Bayburt ne güzel yurt
- Bebeğin beşiği çamdan (Ninni)
- Ben feleği gördüm taştan inerken
- Bir güzel geldi çeşme başına
- Bir sandığım vardır sırmadan telden
- Bugün de günlerden cumadır cuma (Güfte varyantı-1)
- Bugün günlerden cumadır cuma (Güfte varyantı-2)
- Can maral can guş gayadan seslenir
- Dur yerinde hanım dur yerinde
- Dünürçüler geldiler (Kadın kına Türküsü)
- Ev bark etmek için telli tereği (Bayburtlu Celâli Baba'dan)
- Evleri var üç katlı (Üç Bacı)
- Ey gül dalı gül dalı
- Genç Osman dediğin bir küçük uşak (Genç Osman)
- Geydim çarıklarımı
- Gül koydum gül tasına
- Güzel Vasfeyleyim hallerin senin (baytari)
- Kalaya kazlar gelir
- Karanfil eker misin
- Karşıkı dağlar kar dolu
- Karşıkı tarlada hergeden oğlan
- Keşkem bu ellere gelmez olaydım (Yaralı Mahmut Hik. 2. Varyant)
- Köprünün altı diken (Zöhrem)
- Küp dibinde pastırma
- Örene bak örene
- Sarı kavunun dilimi
- Söyleyim Bayburt'un vasfı halini (Bayburt Methiyesi)
- Sunam hangi bağın ayva narısan (Bayburtlu Celâli Baba'dan)
- Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş I. (THM)
- Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş II. (TSM) (Şehnaz Divan)
- Yudum tenekeleri (Eminem)
- Zay oldum geze-geze

B. Halk Oyunları - Barlar

Bar türü halkoyunları, uzun yıllar Erzurum'a bağlı kalan Bayburt'un da oyunları olmuştur. Kıyafet ve eşlik eden çalgılar (davul-zurna) yönünden de Erzurum halk oyunlarının etkisinde kalmıştır. Ancak; barların-oynaların tertiplerinde ve ezgilerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Sözelgesi; Bayburt'un Daldalar Barı, Erzurum'da oynanana benzemez. Ayrıca; Veysel, Temirağa (Demirağa), Sürme, Kutkut, Hanım ve Mehmet Turan Barı gibi Bayburt'a özgü barlar-oynalar vardır. Sıksaray Horonu, Karadeniz kıyısından alınmış Sıksaray Barı olarak Bayburt kültüründe yer edinmiştir. Sayılanların dışında Bayburt'ta Gelin, Serçe, Sallama, Hançer, Dörtayak, Tamzara, Sarhoş, Sekme, Hakkâri, Güzeller (Nari) adlı barlar yaygındır. Davulcu Yaşar ile Fehmi, zurnacı Binali Selman barlara eşlik eden ünlü çalgıcılar olarak Bayburtluların hâtıralarında yer almışlardır.

Mehmet Turan barı, 1903-1931 yılları arasında yaşayıp genç yaşta ölen Mehmet Turan (Baybora) Bey'in düzenlediği, yarattığı bir bardır. Kadın-erkekli oynanır. 2 Haziran 1936 tarihinde Büyük Atatürk'ün Trabzon'u ziyareti sırasında Bayburt ekibi de Trabzon'a gitmiş Atatürk'ün huzurunda oyunlarını sunma şansını bulmuştu. İki kadın, iki erkek oyuncunun oynadığı Mehmet Turan barı Ata'nın ilgisini çekmiş Bayburt Belediye Başkanı Mehmet Tevfik Çoruh'tan bar ve yaratıcısı hakkında bilgi almıştır. Daha sonra Atatürk, yerinden kalkmış, Pakize Bertan adlı hanım oyuncuya bazı figürler göstererek eşlik etmiş. "Bu figürleri de oyuna ilâve ederseniz daha modern bir dans hâline gelir" demiştir. Bayburtlular, Ata'nın bu isteğini yerine getirmiş, vals usûlüyle musikiye ilâve edilen bölüme "Ata figürü" denilen figürü eklemişlerdir.

Bayburt düğünlerinde barların yanısıra kadınlar da keman, ud, cümbüş, def eşliğinde oyunlar oynar, türküler söylerler. Kemâni Zakir Peksert, Udî Dursun Peksert, Udî Remzi Çavuldak (cümbüş de çalıyordu) ve Burhan Bey (def, darbuka)'dan oluşan dördü uzun yıllar düğünlerde Bayburtlulara hizmet vermiştir.

II. Sözlü ve Sözsüz Oyun - Bar Havaları

- Bacadan aşıyor ayvanın dalı (Sallama Bar Havası)
- Bir serçe vurdum uçtu
- Bugün bizde düğün var (Bar Havası)
- Deli kız sinin geliyor (Temsili Oyun Havası)
- İlan akar kayadan (Bayburt Gelin Havası)
- Kara basma iz olur (Bar Havası)
- Kilim suda çürüdü (Tiliko Bar Havası-1)
- Koçları vurdum deriye (Koçlar Bar Havası)
- Kuşburnunun kurusu (Bar Havası)
- Lazutlar den-den oldu (Lazutlar Bar Havası)

- Mendilinde kar gelir (Bar Havası)
- Sallandım girdim bağa (Bar Havası)
- Tiliko dağa yatıyor (Kiliko Bar Havası-2)
- Ak çalı altı Bar Havası
- Ankara postası Bar Havası
- Başbar Havası
- Bayburt Gelin Havası
- Bayburt (Mehmet Turan) Bar Havası
- Bayburt Sallaması (Bar Havası)
- Daldalar Bar Havası
- Hakkâri Bar Havası
- Hoş bilezik Bar Havası
- İkinci Bar Havası
- Köstek Bar Havası
- Kutkut Bar Havası
- More Bar Havası
- Papuri Bar Havası
- Sarhoş Bar Havası (1. Varyant)
- Sarhoş (Gabak) Bar Havası (2. Varyant)
- Sekme Bar Havası (1. Varyant)
- Sekme Bar Havası (2. Varyant)
- Sıksaray Bar Havası (1. Varyant)
- Sıksaray Bar Havası (2. Varyant)
- Sürtünme Bar Havası
- Tanzara Bar Havası
- Temirağa Bar Havası
- Veysel Bar Havası
- Yayvan Bar Havası (Türk Yayvanı)

Bir Kısım Merhum Olan Bayburtlu Ses ve Saz Sanatçıları

A. Osman Akarsu

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Abdullah Ahıskalıoğlu (Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Abdullah Kayserilioğlu

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Ali Atıcı

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Aydın Topçu

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Binali Selman-(TRT, İstanbul radyosu Mey Sanatçısı)

Deniz Selman

(Kültür Bakanlığı Modern Folk Müzik Topluluğu Mey Sanatçısı)

Efdal Dedo

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Ercan Saatçi

(Radyo TV Pop Sanatçısı)

Fazlı Oğuzhan

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Fevzi Yücel

(Mahalli Sanatçı)

Filiz Karşlı-Sincanlı Filiz

(Amatör Sanatçı)

Kenan Kırıcı

(Mahalli Sanatçı)

Mahir Selman

(TRT, İstanbul Radyosu-Mey Sanatçısı)

Mecit Akyüz

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Nahit Kotan

(Mahalli Sanatçı)

Nurettin Dadaloğlu

(TRT, Ankara Radyosu emekli Ses Sanatçısı)

Orhan Ahıskalıoğlu

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Ömer Lök

(Mahalli Sanatçı)

Recep Kırıcı

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Remzi Çavuldak

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Süleyman Kırıcı

(Mahalli Sanatçı)

Şakir Şener

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Şendoğan Şen

(Mahalli Sanatçı)

Uğur Murathan Lök

(THM, Ses sanatçısı)

Yaşar Karapınar

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Yusuf Kırıcı

(Mahalli Sanatçı)

Zahir Peksert

(Mahalli Sanatçı-Kaynak Kişi)

Müzikal Tercihler

MÜZİK VE BİZ

Derya Özlem ULUOCAK

Müziğin bütün zamanlarda, bütün insanlar üzerinde etkili bir duygu ifade ve aktarış biçimi olduğu muhakkaktır.

Her tür duyguyu yansıtmaya gücüne sahip olan müzik, insana ve topluma ait kültür ve duyguları yansıttığı için en az kültürler ve duygular kadar da çeşitlilik gösterir.

Bu arada tercih edilen "iyi müzik" anlayışı da kişinin duygusal, kişisel ve psikolojik yapısına göre değişen bir durumdur.

Kültürlere göre değişen, hatta kültürlerin alt kültürlerine göre de alt türlerine ayrılan müzik, bugün yurdumuzda da oldukça fazla türe ayrıldığı görülmektedir.

Ruh halimize hitab eden, tahammül gösterebileceğimiz müziği dinler ve içinde bulunduğumuz durumu pekiştiririz.

Örneğin doğal ve yalın olan halk müziklerinin tümünde şehir hayatının keşmekeşinden uzak, biraz daha ilkel hislerle öfkeden uzağıdır. Bu bizim halk müziğimiz ve tüm folk müzikler için geçerlidir.

Boşvermişçi ve kaderciler olduğumuz anlarda "blue note" barındıran Jazz müziğinin ya da Arabesk'in içinde bulundurduğu uyuşturucu etkisine ve belki de yanında bir miktar viski ya da rakıya sarılabiliriz. Baygın etkileri depresyonu en aza indirebilmektedir.

Aşırı cesaret hissi ve başkaldırıyı özgün müziğimizde ya da Rock da bulabiliriz. Ve bu protest müziklerde savaşçı ruhu yakalarız. Yerli veya yersiz bir kendine güven duygusu vardır.

Pop da boşvermişçidir ama enerjik bir yapısı vardır. Yüksek volümü, ön plandaki ritm unsuru, ayarlanabilir metronomuyla, gençliğin

enerjisini ister isyan, ister güzel ve yeni atılımlara yönlendirmeye müsaittir.

Belki de hassas ve duyarlıyızdır genellikle. Verdiği duygu yoğunluğu ile hassasiyet ve duyarlılığımıza arttıracak, edebiyat san'atı ile içiçe ve biraz daha eskinin maneviyatını hissettirecek bir müzik ister canımız. O zaman ister Hacı Arif Bey, ister Saadettin Kaynak ile başbaşayızdır.

Bugün yurdumuzda içiçe geçmiş vaziyette pek çok Türk müziği türü ve pek çok Batı müziği türü dinlenmektedir.

%60'ın üzerinde bir kesim Türk müziği türlerini tercih etmekte, geri kalan kesim ise Batı müziği dinlemektedir.

Türk müziği dinleyicisi daha ziyade kadın olup, her yaş gurubunda Türk müziği daha fazla tercih edilmekte, 20-40 yaş arasında bu fark azalır, 40 yaş üzerinde daha belirgin hissedilmektedir.

Türk müziği türleri içerisinde de bugün, Türk müziğinden yola çıkarak Batı müziğinden de oldukça etkilenmiş pek çok müzikal tür belirmiş durumdadır.

Vaktiyle müziğimize dahil olan Türkçe kanto, operet, tangolar gibi, bu gün de Türk pop, Türk rock, Türk rap, hatta son zamanlarda Türk blues'u ortaya çıkmıştır. İçlerinde başarılı çalışmalar da mevcuttur.

Bu arada geleneksel Türk san'at müziğimize Hafif TSM, Türk halk müziğimize ise Beste Türküler ilave olmuş, icralarına karışan enstrümanlar onlara ayrıcalık kazandırmayı başarmış, fakat başarı kazandırmayı başaramamış durumdadır.

Bu arada Batı müziği türleri içerisinde de, örneğin Punk unutulmuş, çaça, samba, twist, vals

gibi salon dans müzikleri de nostaljik gösterilerle hatırlanır olmuştur. Mesela, Tango da köçekçelerimiz gibi figürlerini kaybedip, yalnızca kulağa hitap eder olacak gibi gözükmemekte.

Neticede, bizler, ruh halimize hitap eden ve duygularımızı da pekiştiren müziği tercih ediyor, dinledikçe de o müziğin psikolojisine girerek, ruh halimizin devamını sağlayıp, duygularımızı besliyoruz.

Rock'un ve özellikle de Punk'ın gerdiği sınırlar, Arabesk'in sürekli içinde barındırdığı uyuşturucu etkisi ile Folk'un gevşetip rahatlatıcı sadelik ve doğallığından kaynaklanan sakinliği, Tangoların heyecanının ve duygusallığının içinde sakladığı isyan ve hırçınlık, ve daha üretilebilecek pek çok tahminin, araştırıldığında, doğru olduğu görülmektedir.

Tercih ettikleri renkler gibi, tercih ettikleri müzikler de insanları hem tanıtmaya hem de yönlendirmeye muktedirdir.

Günlük yaşantımız içerisinde, her zaman içinde bulunduğumuz duruma uygun ruh halini yakalayamamış olabiliriz. Motivasyonda en yakın yardımcımız müzik olabilir.

Çocuğumuzu müzikle uyutabildiğimiz gibi eğitiminde de (ona alfabeyi daha kolay ezberletmek vb.) en büyük yardımcımız yine müzik olabilir.

Bir yatıştırıcı, bir uyarıcı, bir eğitim aracı, hüzünlendirici, kısacası, renkler gibi, sesler gibi, çeşitlilik gösteren duyguların seli olarak alıp giden hayatımızda, müzik, duyguların ifadesi olmuş, duyguları ifade etmiş ve aktarmıştır. Müzik kabiliyeti olmasa da, Amusia adı verilen, müzikal idrakın yokluğu rahatsızlığı dışında, tüm insanlar müziğe karşı duyarlıdır. Ve müzik, hayatın ve hayatımızın

HALK OYUNLARI ÖĞRETİMİ'NDE ÖĞRENİM ve ALGILAMA'NIN ROLÜ...

Cüneyt BEKAR*

Türk Halk Oyunları'nın en iyi biçimde sahneye getirilmesi, geleneksel yapısından uzaklaşmadan korunabilir olması ve de gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılacak olması, oyunlarımızın öğretimi aşamasında kullanılacak olan Yöntem ve Teknik'ler ile doğrudan ilişki içerisinde dir.

Bu nedenle de; oyunların başarıyla oynanabilmesi, oyunlarda kurgusal denge ve tartımsal denge kurulabilmesi, oyunlararası koordinasyonun ve oyuncu grubu içerisindeki ferdi esnekliğin sağlanması Oyun+Müzik+Oyuncu üçgeni arasındaki ritimsel yapının birbiriyle bağdaşması gibi yapısal özelliklerin geliştirilmesi neticesinde olabilmektedir.

Oyun oynayan kişiyi yaptığı hareketler itibarıyla analiz ettiğimizde; aynı anda vücudunun tüm bölümlerinin istemli ve / veya istem dışı hareket halinde olduğunu gözlemleriz. Her bir hareket hali bir öncekinden farklı ve kendine özgü yapısı içerisinde vücuttaki belli uyarıcılar tarafından izleyiciye aktarılmaktadır. Meydana gelecek olası bir karmaşıklık önlemek için de her bir hareket ayrı ayrı merkeze yani beyne gitmeden önce kodlanır.

İnsan hareketlerine ve figür pozisyonlarına becerisi olan bir kimsenin belirli bir zaman dahilinde beyinde konu ile ilgili bir BİLGİ BANKASI oluşacaktır. İşte insan beyinde oluşan bu Bilgi Bankası ile gerçekleşen faaliyetler süreci sayesinde algılama hadisesi kolaylaşacak ve buna bağlı olarak da öğrenme süresi doğal olarak kısaltılmış olacaktır.

Ayrıca ilk kez oyun öğrenecek olan bir kişiye oyun öğretiminden önce halk oyunlarında kullanılan temel adım ve figürlerin öğretimi yapılarak beyinde bir Bilgi Bankası'nın oluşturulmaya çalışılması sağlanmalıdır. Bu sayede kişinin vücudunu daha iyi

kullanacak hale gelmesine ve kendine gelen uyarılara tepki verme süresinin daha kısa olmasına imkan verilmiş olacaktır.

Unutulmamalıdır ki; halk oyunlarında kullanılan tüm adım, figür ve pozisyonlar insanın günlük yaşamı içerisinde kullandığı hareketlerden oluşmuştur ve her kavram bir terim, her terim ise bir sözcük ile zihnimizde oluşması gerekli çağrışımlarına yol açmaktadır.

Bize göre önemli olan; geleneksel halk oyunlarımızın yalnızca bir "GÖSTERİ" aracı durumuna gelmesini önlemek, onları geniş halk kitlelerinin yeniden oynayabileceği bir ortam yaratarak eğitim, dostluk ve dayanışma aracı olarak da kullanabilmektir.

Eğitim-Öğretimde AMAÇ; bireyleri toplumsallaştırmak ve onlarda fiziksel, zihinsel ve psiko-sosyal yönden bütünsel bir gelişme elde etmektir.

Öğrenilen bir bilginin ya da becerinin kalıcı ve kullanılabilir olması duyu organlarına gelen uyarıcıların güçlü ve çok olmasına bağlıdır.

Duyu organları, uyarıların etkisini vücuda getiren araçlardır. Bu etkilerin %85'i göz, %10'u kulak, %5'i ise deri, dil, burun ve kaslar yoluyla olmaktadır. Duyu organlarının yeterli derecede kullanılması, öğrenim aşamasında kişiye kolaylık, kalıcılık ve zamandan avantaj sağlamaktadır.

Bu söylediklerimizi doğrulayacak bir örnek verecek olursak; "Yapılan araştırmalar neticesinde, zaman sabit tutulmak üzere insanlar, okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini,

* Ege Üniversitesi, Devlet Türk Müziği Konservatuvarı,
Türk Halk Oyunları Bölümü Öğretim Görevlisi

söylediklerinin %70'ini, yapıp söyledikleri bir şeyin ise %90'ını hatırlamaktadırlar.”*

(*Eğitime Giriş Dersi; Basılmamış Ders Notları, Ege Üni. Edebiyat Fak., İzmir Sf.32)

Yine unutulmamalıdır ki, Halk Oyunları; eğitimde bireyin, organik, sinir-kas, zihinsel ve duygusal gelişiminde yerini alır. Halk oyunları sayesinde kişi kendini tanıır-tanıtır, dolayısıyla da yeteneklerini geliştirir. Organizmasını en iyi şekilde kullanmayı öğrenir. Çökme, yürüme, koşma, atlama... gibi temel hareketlerde motorsal güç belirli sınırlamalar içerisinde. Bu gücün öğrenimi, dışı vurumu ve yönetimi kol ve bacakları günlük yaşantının dışında, yavaş yavaş kontrol edebilmek ile mümkün olacaktır. Gerekli bilgi-beceri-alışkanlık-kişisel ve toplumsal davranışlar kazanır, boş zamanlarını değerlendirir.

Halk Oyunlarında Öğrenme ve Algılama

Öğrenme; Bireyin yaşantısı sonunda kendi davranışlarında meydana gelebilecek değişiklikler olarak tanımlanabilir. İşte bu değişikliğin gerçekleşebilmesi için geçen süreç ÖĞRENME'dir.

Öğrenme bilindiği üzere bir takım aşamalar neticesinde gerçekleşmektedir. Bu kurallardan yola çıkarak öğrenme'nin ilk aşaması olarak ALGILAMA'yı söyleyebiliriz.

Algılama; Duyusal uyarımları izleyen ve onların farkına varılarak anında yapılan bir organizasyon yorumlamasıdır.

Duyum; Bir duyu organının uyarılması ile meydana gelen; duyu organının çevresinden gelen etkiye yaptığı tepkidir. Örneğin; Kulağın bir sesi işitmesi DUYUM, bu sesi davul sesi olduğu ve ne çalındığının anlaşılması ise ALGI'dir.

Öğretme sonucu belirli bir amaç dahilinde temel hareketler üzerine kurulu olan hareketler zinciri kişiye kavratılır ve gerekli mesajların iletilmesi sağlanır.

Halk oyunları'nın eğitim ve öğretim süreçleri içerisinde dansçıya oyunlar ile ilgili hareketleri yapabilme yeteneğini kazandırabilmek Sözel

Sayım'larının doğru aktarılması ile mümkündür. Daha sonra deneme-yanılma-alıştırma ve anlatımlarla dansçı grubuna bilgileri aktarır, alıştırma yapıştırılabilir.

Oyunun öğreniminde becerinin teknik yönden üstün bir seviyeye getirilebilmesi için, hareketin öğretimi bütünden parçaya geliş (Tümden Gelim) şeklinde olmalıdır. Harekete ait olan tüm özelliklerin öncelikle doğru ve anlaşılır biçimde yapılması ve öğretilmesi gerekmektedir. Sürekli alıştırma yapılırsa becerinin kazandırılmasında en önemli etkidir. Heyecan ve ilgi uyandırabileceğine inanılan birbirinden farklı egzersizlerle ilgili ve dikkatin yoğunlaştırılması sağlanabilir.

Dansçının halk oyunlarını öğrenebilmesinde ve gerekli beceriyi elde edebilmesinde, düşünsel-duyusal-fiziksel ve sosyal gelişiminin büyük etkileri olduğu unutulmamalıdır.

Yapılan hareketin dansçada belli bir duygulanım yaratması, sinir sistemi sayesinde ortaya çıkar. Sinir sisteminde hareketi yapacak olan bağ sistemi hazır olduğunda, hareket yapımı insandaki haz duygusunu, sistem hazır olmadığında ise elem duygusunu ön plana çıkaracaktır. Bu sebeptendir ki, dansçının hazırlık aşamasında yapmış olduğu bütün alıştırma ve davranışlar zinciri, halk oyununu icra ederken ALGI'nın en iyi şekilde oluşmasını sağlayacaktır.

Halk oyunlarını yalnızca öğrenmiş olmak için öğrenmekte asla amaç olmamalıdır. Özellikle halk oyunları eğitiminde dansçıya oynamış olduğu oyunların ve kazandığı pratik becerilerin kendisi için de önemli olduğu sürekli vurgulanmalıdır.

Halk oyunları çalışmaları ile, dansçının beden sağlığını korumak, geliştirmek, enerjisini kullanabilmesini öğretebilmek, halk kültürü'nün birbirinden zengin hazinelerine sahip özelliklerini öğrenmesini sağlayabilmek her zaman için amaç olmalıdır.

Mut Yöresi Oyunları ve Oyun Türküleri

Süray VURAL*

Karamanoğlu Beyliği'nin zuhur ettiği coğrafi bölgeyi de içine alan Mut, 13. yüzyılın ilk çeyreğinden Cumhuriyet dönemine kadar kendi kültür yapısı içinde kalmıştır. Bu yüzden folklorik yapısı zenginliğini ve otantik özelliğini koruya gelmiştir.

Bu zenginlik ve otantik özelliği düğün geleneklerinde, oyunlarında ve oyun türkülerinde açıkça görmekteyiz. Halk oyunu ekiplerinin repertuarında halen yirmiyi aşkın türkülü oyun bulunmaktadır. Oyunların tamamen türkülü olması sanırız Türkiye'de sadece Mut yöresine has bir özelliktir.

Mut yöresi oyunlarını kesin çizgilerle iki bölümde inceleyebiliriz; Kırık havalar ve zeybekler.

Mut Kırık Havaları: Gullar Olam, Gerali, Hanım Ayşa, İrfani, Fındık Yayla Yolları, Gasavet, Gün Görünmez, Ak Boya Kara Boya, Timbilla, Gelin Okşaması, Cezayir, Aslan Garam, Gara Deve, A Gızım, Yaban Elleri ve Döne.

Mut Zeybekleri: Çay Zeybeği, Karakuş Zeybeği, Tek Zeybek, Kızlar Zeybeği, Yaktım Mangalımı, Portakal, Ceviz Arası, Zeytin Dalları, Aleylemiş, Serenler, Garamşahi.

Türküler genel olarak Uzun Hava, Kırık Hava olarak tasnif edilir. Ancak yöre türkülerini oyun türkülerini ve düğün Türküleri olarak tasnif edebiliriz. Zira yukarıda verdiğimiz oyunlara ait türküler bizzat oyunun türküsünde bulunur. Oyun dışında yaygın olarak çalınıp çığrılmaz. Halbu ki düğünün belli dönemlerinde çalınıp söylenmesi gelenek gereği olan türküler ve enstrümantal parçalar ile odalarda söylenen muhabbet veya oturak havaları olarak tasnif edilir. (Oturak havalarına; Gesi Bağları, Mendil Bağları, Yandan, Musatfa'nın Köyüne

vardım, Hafız Mektepten gelir, Kazan Dağı vb. örnek olarak verilebilir.)

Kına Türküsü geline ve damada kına yakılırken, Gelin Havası gelin almaya gelindiğinde kız evi önünde, Cezayir gelin alınıp gidilirken tamamen yöresel güreş havasıyla, Köroğlu ise meydan cümbüşünde güreş tutulurken çalınır. Muhabbet (Oturak) havaları genellikle orta yaşlıların odalarda düzenledikleri eğlencelerde söylenir.

Bu türkülerin büyük bir bölümü Karacaoğlan'a, Kerem'e ve Aşık İrfaniye aittir. Anonim olanlarında folklorik değer zaten tartışılmaz. Bunlardan, Gasavet türküsüne bugün ki söyleniş tarzıyla 17. yy'a ait bir Cönkte rastlanmıştır. Cezayir ile Köroğlunun zamanı üzerine birşey söylenmesi zaten gereksizdir.

Oyun, düğün ve muhabbet (oturak) türkülerin icrasında kullanılan ve halen ekip oyunlarına refakât eden sazlar hakkında da kısaca birşeyler söylenmesi yararlı olacaktır.

Davul, tekrarına gerek yokki Türk Halk Kültüründe müşterek olan tek sazdır. Zira Türk Kültür hayatının incelenmesi sırasında uzanabileceğimiz en eski geçmişte bile davul vardır. Kullanılan iki davul türü vardır. Halkoyunu ekibind8e bulunan ve genelde elle çalınan davul (Koltuk davulu)'dur. Oyun daha hızlı ve nüanslı bir ritm istediği için küçük çaplı olan bu davul elle çalınır. Düğün törenleri bölümünde bazen ayakta ve yürüyerek çalınma zorunluluğu olan davuldan beklenen ise, ritmden çok sestir. Bu sebeple de tokmakla çalınan bu davula Mut yöresinde (Koca Davul) denir.

Davul kadar eski ve Türk geleneksel çalgıları içinde bulunan bir diğer yöre çalgısı (Kemene) veya (Kabak Kemane)'dir. Kabak Kemane son yarım yüzyıl içinde yireni daha çok ses verebilme özelliğinden olsa gerek normal kemana bırakmıştır.

(*)Folklor Araştırmacısı Mut Yöresi Halk Oyunları Uzmanı

Ekibe üçüncü od olarak katılan saz ise Klarnet (Gırnata)'dır. Klarnet Mut Yöresi dışında Elazığ ve Balıkesir yörelerinde bulunmaktadır. O yörelere neden ve nasıl girdiğini bilmiyoruz ancak Mut yöresine gelişi hem de getiren adamın ismiyle bellidir. Balkan Harbi sırasında askerliğini alay mızıkasında klarnetçi olarak yapan Mut'un Palantepe Köyünden olan Kerim ismindeki şahıs terhis olduktan sonra satın aldığı bir klarnetle yöre türkülerini söylemeye başlar. Kolay uyumla birlikte ses yüksekliğine de sahip olan klarnet hayret edecek kadar kısa bir sürede tutunur yayılar ve profesyonel çalgıcıların her ekibi bir klarnetçi yetiştirir. Yabancı menşeyli olmasına rağmen klarnet yöre folklorunda 80-90 yıllık bir geçmişe sahiptir.

Mut yöresi Halkoyunları ekiplerinin üzerlerindeki kız ve erkek giyimlerinde de folklorik özel liğe de bilhassa dikkat edilmiştir. Erkeklerin giydiği kıl haba veya Beynamaz Habası da denilen habalar tipik çoban giysileridir. Kollarının özelliği nedeniyle bunun dışında tamamıyla Saltanın özelliklerini taşır. Bu habanın ilk örneği 1973 yılında giyen köylünün yük çuvalından alınarak (Mut Köşelleri Köyü) ekibe giydirilmiştir. Hatta 1973 yılında ki bir yarışmaya katılan ekipteki erkeklerin tamamına eskiliğine bakılmaksızın orijinaliyle giydirilmiştir.

60-70 yıl öncesine kadar bu habalar yaygın biçimde köylerde derme denilen kumaşı dokunmakta el dikişi tekniğiyle köy kadınlarınca dikilip giyilmekteydi. Habaya beynamaz habası denmesi çobanların yaşantıları icabı düzenli abdest alıp namaz kılamamalarından kaynaklanır ve aslı (Binamaz) yani namazsızdan gelir. Yine yöre halkının ağa, bey takımının giydiği bir haba vardı ki mavi renkli kumaştan yapıldığı için (Gök Habal veya Sağ Haba) denmekte idi. Bu habaların üzerinde giyen kişinin mensup olduğu oymağın veya boyun (Ongun)'u bulunmaktaydı. Çocukluğumuzda giydiğimiz bu habaların eski de olsa bir orijinalini bulmak mümkün olmadı.

Şalvar herkesimden halkın köylünün yörük veya aşiretin giydiği yaygın bir giyim eşyası Mut yöresindeki özelliği ise, kumaşın habada ki gibi depmeden yapılmasıdır. Bellerine sardıkları (Darabulus) kuşağının ilk örneği Şam Trablusundan bölgeye girmiştir. Ancak Trablus halk dilinde Darabulus olmuştur. Dokuma beyaz yün kuşak da kullanılmaktaymış.

Demiryollarının elverişsizliği, karayollarının motorlu taşımadan yoksun olduğu dönemlerde Suriye'nin Anadolu dan alacağı yük ve eşyanın büyük bir bölümü deniz yoluyla nakledilirdi. Diğer mallar Göksu Irmağı vasıtasıyla yöreye indirilirdi. Oradan da deniz yoluyla Beyrut ve Trablus'a sevk edilir. Dolayısıyla Arap tüccarlar sık sık Mut yöresine gelip giderlermiş. Doğal olarak bu mal gidişi sadece gidişi değil bazı gelişmeleri de kaçınılmaz yapmıştır. İşte Trablus kuşağı bu yolla gelmiş ve çok yakın zamandan bu yana yaygın olan ipekböcekçiliği sayesinde bu ipekli aksesuarıda bölge kültürü üslubu içinde hayata girmiştir.

Erkeklerin başlarında ki beyaz ve uzun başlıklar ise (Börk)'ün ilk şeklidir. Mut yöresinin günlük hayatında aygın olarak kullanım alanı bulunan başlığı Anadolu'ya gelen Türk boylarının getirdiği sanılıyor. Hatta bu konuyla ilgili belgelerin varlığı bilinmektedir. Edindiğimiz bilgilerden başlığın, 700 yılı aşkın bir folklorik geçmişi olduğu biliniyor.

Ayaklardaki çarık ve yemeni hakkında da birşeyler söylemek gerekir. Kızların ayağındaki Sarı Edik'ler için tanıgımız Karacaoğlandır. Ozanımız güzellerin sadece fiziği ile değil onların giysileriyle de ilgilenir. Gülü Bülbül ile tamamladığı gibi güzelleri de Sarı ediklerle, gutnu zıbınlarla bütünleştirir. İşin fazla örneklenmesine girmeden bugün halkoyunlarındaki kızların giyimleriyle ilgili ipuçları verelim.

Bakınız Karacaoğlan eğdirme fesli, dal fesli güzellerin giyimleri için ne diyor;

Gutlu zıbın giyme dedim giydin mi
El sözüne uyma dedim uydun mu

Meles gömleğini attın bilekten
Güneş gibi parlak sevdiğim kolun

Aksaya geyinmiş kızlar gelinler
Ay yüze dökülen teller öğünsün

Sarı edik giymiş goncu kıсарak
Gidiyorda birim birim basarak.

Mut Yöresinde Söylenen Halk Hikayeleri

Eski zamanlarda bir eve gelin gelmiş. Söyletmelik vermemişler. O ailenin hiçbiri ile konuşmamış. Söylenenleri yapıyor ama konuşmuyor,

Bu durum yedi yıl devam etmiş. Sonunda ev içindekiler gelinimizin dili yoktur diye üzerine evlendirmeye kalkmışlar.

Yeni gelin at ile evin önüne gelmiş. Eski gelin ocağa çorba koymuş onu gören yeni gelen gelin atın üzerindeyken:

Sağır gelin, sığır gelin
Aşır taştı savur gelin, demiş.
Bunun üzerine evdeki gelin:
Geline enmedin diline
Yedi yıllık gelinim
Söylemedim birine, diye karşılık vermiş.
Aileleri gelinlerinin konuştuğunu görünce, bizim gelinimiz konuşuyor yeni gelen gelini geri göndermişler.

Kaynak kişi:
Mut'un Doğancı Mahallesinden Hatice Seyhan (Yıldız)
Derleyen:
Süray VURAL
Derleme Tarihi: 5.2.1990

Bir zamanlar onbeş yaşındaki bir kızı yaşlı bir kocaya vermişler. Tabii o zamanlar evlenenler birbirlerini görmedikleri için kız, kız evleneceği adamı bilmiyormuş. Kızdan bunu saklamışlar. Sonra kız evlenip evine gelmiş. Evde yaşlı bir adam (Koca) oturuyormuş. O yaşlı kocada damat imiş ama kız bunu bilmiyormuş.

Kayın babası sanmış,
-Kalk git koca evine
Oğlan gelsin yerine, demiş,
Sonra adam şöyle cevap vermiş:
-O dede buranın yerlisi
Kaşı gözü kirlisi
Şingir mingir kolları
At dedeyin boynuna, diye cevap vermiş,
Kız bu dedenin (Yaşlı adamın) kocas olduğunu anlamış
dana verniş
Annesine;
Ana ana mercimek aşısı
İçinin taşı
Vallahi babamın değil
Dedemin yaşı, diyerek kız evlenmekten vargeçmiş.

Kaynak Kişi:
Mut'un Doğancı mahallesinden Hatice Seyhan Yıldız
Derleyen:
Suna VURAL
Derleme tarihi: 5/2/1990

Vehbi Türküsü Üzerine

Y.Doç.Dr.Mehmet Nuri UYGUN

“Kütahya’nın pınarları akışır” sözleri ile başlayan meşhur Kütahya türküsünün hikayesinin bazı gazete ve kitaplarda araştırmadan uzak ve güfteye uydurma şeklindeki anlatımı, küçükten beri dinlediğim hikayenin gerçek şeklini yazmaya beni zorladı.

Türkü bir çapkınlık olayı sonunda bıçaklanarak ölen Vehbi’nin hazine hikayesidir. Vehbi, Kütahya’nın tanınmış ailelerinden “Kadıryanlar” sülalesindendir. Anne adı Fadime, baba adı Şükriü’dür. Yakışıklı bir delikanlı olan Vehbi, aralarında “Asalılar” sülalesinden Ahmet’in de bulunduğu birkaç arkadaşı ile girdiği münakaşa sonunda 1910-1915 yılları arasındaki bir tarihte bugün “Aşağı hisar” mahallesi olarak bilinen yerde öldürülür. Bu sırada Vehbi 20-25 yaşlarındadır. Hadise şehre yayıldığında hemen olayın üzerine koşan Vehbi’nin teyze oğlu Galip Aral, yerde üstü örtülmüş şekilde yatan Vehbi’nin sarı çizmelerinden onu tanır ve koşarak ailesine haber verir.

Türkünün hikayesini kendinden defalarca dinlediğim, annemin amca oğlu Osman Zeki Akgün,

bu olayı Galip Aral’dan duyduğu şekliyle aynen anlatmakta ve kendinin çok küçük olması dolayısıyla, annesi Vehbi’nin kızkardeşi Azime Akgün ve ablası Melahat Akgün’den öğrendiğini belirtmektedir. Kaynak kişi Osman Zeki Akgün, 1923 Kütahya doğumlu olup, baba adı Abdullah, anne adı Azime”dir. Öldürülen Vehbi ise kendisinin öz dayısıdır. Osman Zeki Akgün Jandarma Albayı rütbesi ile emekli olmuş bir subay olup, halen İstanbul’da Pendik Batı Mah. İpek Sok. 4/6’da oturmaktadır.

Hadiseye tekrar dönülecek olursa; Vehbi’nin öldürülmesi üzerine Asaloğlu Ahmet ve diğer üç zanlı birkaç yıl hapiste yatar. Bu sırada zanlılardan biri cezaevinde eceli ile ölür ve diğerleri Vehbi’yi öldürenin bu şahıs olduğunu söyleyip haptiden kurtulurlar. Halk arasında derin bir üzüntüye sahip olan bu hadise ise türküleştirilir. Türkünün güftesi incelendiğinde de hadisenin yukarıda anlatıldığı gibi olduğu ortaya çıkacaktır. Zamanla güftede, bilmeden yapılan bazı değiştirmelerle halk arasında yanlış okuyuşlar başlamış olup, nakarattaki “Ah sen ölürsen dünya bana kalır mı?” mısrası

“Ah ben ölürsem dünya sana kalır mı?” şeklini almıştır.

Son zamanlarda çıkan “Hisarlı Ahmet” kasetinde Mustafa Hisarlı da türkünün bu can alıcı noktasını, iki şekliyle halk arasında söylendiği gibi okumuştur. Olayın acıklı günlerinde yakılan türküde Asaloğlu’nun isminin anılması ise, zanlılardan birinin özellikle yaşadığı zamanda çekinilerek “Asalı’ya çuha şalvar yakışır” mısraı ile dikkat çekmek kastiyladır.

Türkünün güftesini yazarak konuyu tamamlayalım ve halen hayatta olan kaynak kişi Osman Zeki Akgün’e dileyenlerin başvurabileceğini tekrar belirtelim.

Kütahyanın pınarları akışır
Zaptiyeler kol kol olmuş bakışır
Asalı’ya çuha şalvar yakışır

Aman aman Vehbi’ m öyle de böyle
olur mu
Ah sen ölürsen dünya bana kalır mı

Salın geldi musallaya dayandı (1)
Kar beyaz Vehbi’ m al kanlara
boyandı
Seni vuran oğlan nasıl dayandı

Aman aman Vehbi’ m öyle de böyle
olur mu
Ah sen ölürsen dünya bana kalır mı

(1) Sal: Tabut

BALIKESİR İLİ HALK OYUNLARI

Serdar BOMBACI

Balıkesir ilinin coğrafi yapısı göz önüne alındığında, iklim ve yeryüzü şekillerinin oyun yapısını etkilediğini gözlemleyebiliriz. İlin halk oyunları açısından zenginliği, bir taraftan “Bergama” sınırına, bir taraftan “Uludağ” eteklerine, bir taraftan da “Marmara” denizine uzanan bölümleriyle açıklanabilir.

Ancak yine de Balıkesir il merkezine 17 km. uzaklıktaki “Pamukçu” kasabasına özgü “BENGİ” oyunu Balıkesir’in sembolü olmuş bir oyundur. Bunun yanı sıra Ege bölgesine yakınlığı ile zeybek oyunları ilin güneyinde yer almış ve geniş bir alanı kaplamıştır.

Özellikle yörükler Balıkesir ilinde Dursunbey, Bigadiç, Sındırgı, Kepsut, Savaştepe, Edremit gibi ilin coğrafi olarak güney kısmına yerleştikleri için burada yörük geleneksel yaşamı sürdürülmekte, oyunları oynanmaktadır. Yine bu saydığımız ilçeler Kütahya, Manisa, İzmir illeri ile komşuluğu sebebiyle zeybek oyunlarının yayılım alanı içindedir.

Balıkesir ili halk oyunlarından söz ederken, Dursunbey ilçesindeki “BARANA” geleneğinden bahsetmek yerinde olacaktır. (Bu gelenekle ilgili tanıtıcı kısa bir bilgi verip geçilecektir çünkü “BARANA” konusunda alan araştırmamız devam etmektedir sonra ki yazılarımızda ayrıntıları ile açıklanacaktır.)

BARANA; belli aralıklarla bir araya gelen topluluğa denir, bu topluluğun eğlencesine “Sohbet” adı verilir.

Sık sık bir araya gelebilecek 16-24 kişi anlaşarak birisinin evinde toplanırlar, yemekler yendikten sonra Baranabaşı seçilir, bunlar genelde iki kişi olup zengin, sözü geçen, saygın olmasına dikkat edilir. Baranadaki kişiler birbirleriyle iyi geçinmek, sorunlarını paylaşmak, yardımlaşmak zorundadırlar. Bir baranada olanlar diğer baranaya katılamaz.

Sohbet yapılacak ev önceden belirlenir, ev sahibi hazırlık yaparken, diğer üyeler Baranabaşının belirlediği yerde toplanır ve sohbet evine doğru yola çıkar. Eve yaklaşıldığında müzik aletleri çalınır, türküler söylenmeye başlanır, bunu duyan ev sahibi konukları karşılar.

Grup kapı önünde zeybek oyunu oynar, sonrasında yaş sırasına göre içeri girer, baş köşeye Baranabaşı, nikah sırasına ve yaşa göre diğer üyeler de Baranabaşının yanına oturur.

Müzikle beraber iki usta baranacı kaşık oyununu karşılıklı oynarlar, kaşıklarını oyun sonrası aynı yaşta iki kişinin önüne koyarlar, her çift oynadıktan sonra türküler söylenir.

Sohbetler edilir, tekrar zeybek oyunları oynandıktan sonra, orta oyunu, yüzük oyunu oynanır ve yemeğe sıra gelir.

İlk sohbet toplantısı ise masraflar bölüşülür, ev sahibine parası verilir. İlk toplantıya “Kanlı Pılav” denir. Bu Baranaya katılanların kan kardeşliği anlamındadır.

Barana kuralları belirlenir, bir sonraki sohbet evi belirlenir, barana çavuşu seçilir ve sohbet dağılır.

Bu geleneği halk kültürü açısından değerlendirdiğimizde, halk oyunları, halk müziği çalgıları, gelenek-görenek-adetlerin yaşatılması anlamında büyük bir değer olarak önümüze çıkmaktadır.

Balıkesir ilindeki halk oyunlarına genellikle ritm saz;olarak davul, darbuka, def, zilli maşa, üflemeli saz olarak; klarnet, zurna, kaval yaylı saz olarak; kabak kemane, keman, tezeneli saz olarak; bağlama ailesi eşlik etmektedir.

Erkek Oyunları

- **Bengi (Pamukçu bengisi);** Balıkesir'e bağlı Pamukçu kasabasında oynanan ilin sembolü olmuş, 9 zamanlı (A) tipinde bir oyundur.

Güvende-Zeybek tarzında, erkekler tarafından 8 kişi ile ideal oynanan bir oyundur. Kadınlar da kendi aralarında nadiren oynamaya çalışır. Eski zamanlarda,

Balıkesir Zeybekleri

Atatürk'ün çok sevdiği Balıkesir zeybeği, "Pamukçu Bengisi" kıvrak figürleriyle milli oyunlarımızın başında gelmektedir.

özel eğlencelerde 100-150 kişinin aynı anda oynadığı görülmüştür.

- **İkili Güvende;** İkili güvendenin bitiminde oyun toplu güvendeye bağlanır, daire formunda oynanır. Ritmik olarak canlılığı vardır. 9 zamanlı (A) tipinde bir oyundur.

- **Toplu Güvende;** İki kişi tarafından oynanan bir oyundur. Toplu güvendeye geçmeden önce oynanır. 4 zamanlı aksak olmayan usulü vardır.

- **Karşılama;** Karşılıklı oynanan güvende tarzında bir oyundur. 4-6 kişi ile oynanmaktadır.

- **Zeybekler;** Değişik isimlerle oynanır. Yörede "HARMANDALI" Zeybeği, İzmir Harmandalı Zeybeği ile aynı adı taşır, müzikal olarak ta benzermektedir. "Kocaarap" Zeybeği adıyla oynanan oyun ise Aydın, İzmir illerindeki Kocaarap Zeybeğinden farklı bir müzik ve oyun yapısındadır.

Bulundukları yerin adını almış zeybek oyunlarına burada sıkça rastlarız. Örneğin; Balıkesir Zeybeği, Savaştepe Zeybeği, Dursunbey İsmailler Zeybeği, Balya Zeybeği, Komcu Zeybeği, Edremit Zeybeği, Kazdağı Zeybeği, gibi. Bunlardan bazıları nadiren de olsa kadınlar tarafından oynanır. (Edremit, Balıkesir, Savaştepe Zeybek oyunları)

- **Kaşık Oyunları;** Bu oyunlar ilin Bursa-Uludağ ile sınırı olan Dursunbey ilçesindedir. Bursa-Uludağ Türkmen oyunları ile benzerlikleri görülür. Bu oyunlar ile ilgili ayrıntılı çalışmalar henüz yapılmamıştır.

Kadın Oyunları

Erkek oyunlarında bahsedildiği gibi bazı Zeybek oyunlarını, Pamukçu Bengisini nadir de olsa kadınlar da oynamaktadır.

Kadınlar genellikle oyunları ve türküleri erkeklerden ayrı ev içinde oynarlar ve eğlenirler. Oyunlara bakır tepsi çalınarak eşlik edilir.

Nina nina, Akpınar, Sarı Karınca, Azime, Tüllek, Aşağı Yoldan, Turnalar, Demirciler, Hatçam, Mendili Oyaladım, Yörük Dağı

Nina Nina; Türkülü, 4 zamanlı, en az 6 kişiyle oynanan bir oyundur.

Akpınar; Türkülü, 9 zamanlı, zeybek tarzında bir oyundur. 3 bölümlüdür.

Azime; 9 zamanlı, türkülü, zeybek tarzında bir oyundur.

Demirciler; Gayet ağır oynanan, 9 zamanlı bir oyundur.

Hatçam; 9 zamanlı, türkülü, hareketli sekme tarzı bir oyundur.

Tüllek (İğde Dalı); 9 zamanlı, süratli, sekme tarzında oynanan bir oyundur.

Turnalar; 9 zamanlı, Akpınar oyununa benzer bir oyundur.

Aşağı Yoldan; 9 zamanlı, Balıkesir ilinde yaygınlığı olan bir oyundur.

Mendili Oyaladım; Diğer 9 zamanlı oyunlardan farklı (A) tipinde bir oyundur.

Sarı Karınca; Köroğlu tipinde 5 zamanlı bir oyundur, figürleri el çırpmalı ve sekmeli canlı bir oyun yapısındadır.

Yörük Dağı; 5 zamanlı bir oyundur.

Adı geçen Kadın oyunlarında el, kol bağlantısı olmadan bağımsız oynanır. Günümüzde bu oyunlar kadın-erkek karışık oynanmaktadır. Oyunlarda, daire ve karşılıklı oyun formu kullanılmaktadır.

Balıkesir ilindeki oyunlarda göze çarpan ilk özellikler, el-kol bağlantısı olmaması, usullerinin genellikle 9 zamanlı olması, daire ve karşılıklı oyun formunda oynanmasıdır.

Giyim tarzına bakıldığında, yörede erkeklerde Zeybek tarzı, kadınlarda ise yörük tarzı hakimdir. Balıkesir ili halk oyunlarını yazımızda incelerken, yörükleri baz alarak bir değerlendirme yapılmıştır. İlin kuzeyinde Bandırma, Gönen, Manyas, Susurluk ilçelerinde göçmen kültür olarak Çerkezler ve Balkan göçmenlerini görmekteyiz. Bu adı geçen ilçelerdeki yerli kültür, bu göçmen kültürünün etkisiyle bozulmuş yerini melez bir kültüre bırakmıştır.

Serbest Zamanları Değerlendirmede Halk Oyunlarının Yeri

M.Cem HAMZAOĞLU*

İnsanlık tarihi kadar eski olduğu bilinen halk oyunlarının günümüzde de büyük ilgi görmesinin nedenlerinden biri toplumun kültürel değerlerine verdiği önem olarak incelenmesidir. Diğer bir neden ise insanların bedensel olarak hareket yaparken eğlenmenin yanı sıra din, dil, ırk ve cinsiyet farklılığı gözetmeden en rahat şekilde katılabilecek bir rekreatif etkinlik olmasıdır.

Sanayileşen toplumlarda serbest zaman kavramı veya serbest zaman bulma, önemli tartışmalardan birini meydana getirmektedir. Çünkü sanayi toplumunda insanlar, serbest zamanlarını etkin biçimde değerlendirme fırsatını bulamamakta ve belli bir mekana sahip olma gücünü çekmektedirler.

İnsanın teknolojik imkanları kullanıp modern hayata geçmesiyle beraber hareket etme ihtiyacının da azaldığı görülmektedir. Ulaşım vasıtalarının yaygınlığı, haberleşme imkanları ev ve bürolarda kullanılan araç ve gereçler, insanın daha önce yoğun bir hareket temposu içinde yaptığı birçok şeyi otomatik olarak ve çok az bir hareketle yapabilmesine neden olmuştur. (1)

Bütün bu olumsuzluklara rağmen özel pist ve araç-gereç gerektirmeyen, Folklorumuzda önemli bir yeri olan halk oyunları, yukarıda bahsettiğimiz olumsuzlukları büyük bir ölçüde ortadan kaldırarak, her yaş grubunun katılabileceği, insanları rutin yaşantıdan uzaklaştıran, eğitici ve eğlendirici özellikleri ile insanları mutlu eden, sağlıklı, çağdaş insan yetiştirmesi ile rekreatif etkinlikler içerisinde en üst sıralarda yer almaktadır.

Göze ve kulağa aynı anda hitap eden halk oyunları, bugün çeşitli okul, kurum, kuruluş ve derneklerde serbest zaman etkinliği şeklinde sürdürülmektedir. Özellikle gençlerimizin gün geçtikçe batıya olan özentileri, kendi kültüründen, örf ve adetlerinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Toplumumuzun temel taşları olan gençlerimizi bu durumdan kurtarmak, vatanını ve milletini seven gençler haline getirmek konusunda halk oyunlarımız büyük bir görevi üstlenmiştir.

Halk oyunları üstlenmiş olduğu bu görevden dolayı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü faaliyetleri içerisinde de önemli bir yere sahiptir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü "Gençlik İnsanlığın Geleceğidir" düşüncesiyle,

halk oyunlarının üstün özelliklerini de gözönünde bulundurarak üniversitelerde halk oyunlarının yaygınlaşması için büyük çaba göstermektedir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü her yıl düzenli olarak üniversiteler arası halk oyunları yarışmaları düzenlemektedir. Bu yarışmalar sayesinde üniversitelerde gençler bir heyecan içerisinde çalışmalarına katılarak birçok kötü alışkanlıklardan uzak, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve sosyal statü farkı gözetmeksizin kendilerini gerçekleştirebilecekleri, birliktelik ve kardeşlik duygusu içerisinde mutluluk verici bir ortamda bulunurlar.

Tüm bu özelliklere sahip halk oyunları rekreatif etkinlikler içerisinde en üst sıralarda yer almaktadır. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 1985 yılında "yükseköğrenim öğrencilerinin serbest zaman etkinlikleri, kendilerini gerçekleştirme düzeyleri" üzerine yaptıkları araştırmada, serbest zaman etkinliklerinde 12.253 öğrenciden %9'nun (818 kişi) halk oyunlarını tercih ettiği görülmektedir. (2)

Başka bir araştırmada, çalışan nüfusun önemli bir kesimini oluşturan öğretmenler üzerinde yapılan araştırmada 522 kişiden %2.8'nin (10 kişinin) halk oyunlarını serbest zamanlarında tercih ettiği, tenis ve hentbol sporunun tercih edilme sırasında aynı değerlere sahip olduğu görülmektedir. (3)

Böylesine geniş kitlelere sahip halk oyunları, insanların boş zamanlarında kültürlerini yaşatmak, farklı yöre insanlarıyla birlikte olup örf, adet, gelenek ve göreneklerini tanımak, nesilden nesile intikal etmesine yardımcı olarak gençlerimize birliktelik, beraberlik duygusu kazandırılarak ülke ve dünya barışına katkıda bulunarak, sosyal ve kültürel faaliyetlerle birlikte bedensel aktivitelerinde gerçekleştirilmesi açısından halk oyunları serbest zamanları değerlendirmede en yararlı faaliyetlerden biridir.

Kaynakça

1. Suat KARAKÜÇÜK: Rekreasyon - Boş Zamanları Değerlendirme Kavram Kapsam ve Bir araştırma, Ankara 1995, S.80
2. H.GÖÇMEN / A. ACIKALIN / N. KOYUNCU / Z. SAYDAR: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yükseköğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri, Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1985, S.47
3. Suat KARAKÜÇÜK: Rekreasyon - Boş Zamanları Değerlendirme Kavram Kapsam ve Bir araştırma, Ankara 1995, S.296

(*)Yüzüncü yıl Üniversitesi Halk Oyunları Eğitmeni
(Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü)

KÜTAHYA FOLKLORUNDAN

Rasim KORKMAZ*

Kütahya çok zengin bir kültüre sahiptir. Bu zengin ve renkli kültür kendini her alanda göstermektedir.

Türküler, maniler, halk hikayeleri, atasözleri, mahalli deyimler, efsane ve destanlar.

Türküler genel olarak sevdaları, acıları, özlemleri, ölümlerin ardından yakılan ağıtları, kavuşulamayan sevdaları, sevdiklerinden ayrılanları anlatır.. Düğün, nişan, doğum, bayram ve benzeri özel günlerde söylenir. Ve oyunlar türkülerle süslenir.

Maniler ise; bilhassa kına gecelerinde ve bayramlarda söylenir.

Halk hikayeleri ve destanlar daha önceki yıllarda anlatılmalarına rağmen, günümüze ulaşan örnekleri pek azdır.

Kütahya Türkülerinin hemen hepsi eski bir öyküye dayanır. Bunlardan birisi kadınlar arasında "Ebeler" diye geçen "Kar mı yağdı Kütahya'nın dağına" türküsüdür. Beyitleri çoktur. Bir özelliği de beyitler arasında nakaratlar beyitlerle bağlantılı fakat değişiktir. Halk arasında sıkça anlatılan bu öykü kısaca şöyledir;

Ebelerde bir Hacı Hafız vardır. Küçükken komşunun kızı Azime'ye beşik kertiği ederler. Gel zaman, git zaman büyüyen serpilen bu iki genç evlenme çağına gelir. Lâkin kız babası sözünde durmaz. Azime'yi başkasına verir. Bunu duyan Hacı Hafız deliye döner. Zira Azime'ye sınılsıklam aşiktir. Kimse Hacı Hafız'ı zaptedemez.

Ailesi bir miktar para vererek Hacı Hafız'ı şehirden uzaklaştırır. Bir müddet sonra geri dönen Hacı Hafız Kundukvıran'daki bahçelerine gider. Bir rivayete göre bahçenin bütün toprağını Azime'ye maniler atarak un eleğinden geçirir. Fakat olan olmuştur. Artık iki genç zamanla yaşlanmışlardır. Bir gün ihtiyar Azime evinin önünü süpürürken akşam eve gelmekte olan Hacı Hafız Azime'yi görür ve eğilip Azime'ye şöyle der;

"Suda söğüt çürümez
Eski sevi farıma
Ay Azimem sen de bittin,
ben de bittim"

Bunu duyan Azime bu işi çok geç anlamıştır.

(*Kütahya Gençlik Merkezi Müdürü

Hikayeye konu olan türkünün bazı sözleri şöyledir;

Kar mı Yağdı Kütahya'nın Dağına
Kar mı Yağdı Kütahya'nın Dağına
Ateş düştü ciğerimin bağına
Gül döşetmiş şalvarının ağına
Kayırma sevdiğim gün böyle kalmaz
Yanar derunimin ateşi sönmez.

Halk Oyunları: Kütahya yöresi halk oyunları erkekler ve kadınlar tarafından ayrı ayrı oynanır. Kütahya'nın merkezinde ve ilçelerinde oynanan çok çeşitlilik gösterir. Erkek oyunları zeybek oyunlarıdır. Genellikle kaşıkla oynanır. Kütahya'da zeybeğin özelliği çift diz vurmadır. Sağ el kalkık sol el hafif inik olur. Geri sekme özelliği sadece Kütahya'ya aittir. Diğer zeybeklerle bağdaşık olan dönme hareketidir. İlçelerde oynanan zeybek türü de hızlı zeybek anlamında yörük zeybek oyunlarıdır. Oyunların bazıları şunlardır; Kar mı yağdı zeybeği, Sinanoğlu, Ahmet bey, Hamamcı Çatalcam, Harmandalı, Domaniç yöresinde Kayı Zeybeği, Simav yöresinde Delhadır, Tavşanlı yöresinde Şerefli Zeybeği gibi.

Kadın oyunları ise merkezde ağır ve endamlı özellikleri el hareketleridir. Genellikle iki kişi karşılıklı ya da daire biçiminde oynanır. Kaşık kullanılır. Giyilen kostümlerin altın, gümüş, sim

sırma'dan işlenmesi ve adlarının ağır urba olarak geçmesi oyunlara da yansımıştır. Oyunlardan bazıları şunlardır;

Çömüdüm, Tıpır tıpır, Şimdallı, Cuma günleri Ebeler, Çiftetelli, Yasemin gibi.

İlçelerde ise kostüm tamamen farklıdır. Yörük özelliği vardır. Oyunlar daha hareketlidir. Bazı oyunlar şunlardır:

Simav yöresinde; İğde dalı, Elma dalda, Hatçem Tavşanlı yöresinde; Bizim değirmen, Hafize Domaniç yöresinde; Keklik sekmesi, Alim Emet yöresinde; Haşhaş, Harelelli, Dıldılı gibi.

Yörede kullanılan çalgılar şunlardır; Davul, zurna, debleke, bağlama, kabak kemane, dilsiz kaval, def, darbuka, bakır tepsi, kaşık, kudüm, saz, zil.

Kostümler ise

Erkeklerde; Fes, poşu, gömlek, cepken, kısa geniş ağılı şalvar, tütün kesesi, yağlık, pazubant, kamçı, kelepçe, camadan, çorap, çizme

Kadınlarda (Merkez);

Bindallı cepken, al gömlek (işlemeli gömlek), Bindallı şalvar, gümüş kemer, yün çorap, oyallı dane (yazma), tefebaşı, entari, car, fita, binofes,

S i m a v ;
Y a z m a
(pulludane),
b ü r ü m c ü k
göynek, entari,
üç etek, cepken
(ilbade), yün
önlük, peşkir,
ç o r a p ,
ayakkabı, ağsız
şalvar, arkalaç
(kuşak) kordon.

TÜRK HALK KÜLTÜRÜNDE VE İNANÇLARINDA HIDIRELLEZ

Nurçin İlci GÖK*

Türk halk Kültüründe ve halk inançlarında sevimli, geleneksel ve neşeli bir gün vardır: Hidrellez

Huzur veren, temiz inançlara yol açan, iyi günlerin başlayacağını muştulayan eğlence ve coşku dolu bir gün.

Çok eskiden beri o gün herkes işini bırakır; gezme ve eğlenmeden başka birşey düşünmez, kırlara gider, güneşin ısıttığı masmavi gökyüzünün altında yeşermiş çimenleri çiğner.

O gün fallar açılır, niyetler tutulur, şans denemeleri yapılır, ses veren dağlar arasında yapılan seslenmelere ses beklenir.

Gül dibine çömlekler içinde paralar konur, maniler söylenir.

Hidrellez günü eski rumi takvime göre 23 Nisan,

(*Burdur Kültür Müdür Yardımcısı

miladi takvime göre de 6 Mayıs'tır. Kışın ağırlıklarını ve bunalımlarını taşıyan ve tiplerini savuran "Ruz-u Kasım" gitmiş, bağları ve bahçeleri renk ve kokularıyla dolduran akasyaların, hanımelerinin, güllerin gülüp açıldığı "Ruz-ı Hızır" gelmiştir.

Halk ramazan ayına "Ayların Sultanı" dediği gibi Hidrellezin rastladığı mayıs ayına da "Ayların Gelini" der.

İşte Hidrellez gerçekte, Hızır ve İlyas'ın biraraya geldiği gün olduğu inancı altına, kışın sona erip yaz mevsiminin başlamasının günü olarak kutlanmaktadır.

Hızır ile İlyas hakkında oldukça çok zengin ve renkli İslami kaynak olduğu halde, bu kaynaklarda

Hidrellez günü ve törenleri ile ilgili hiçbir şey yoktur. Bu da Hidrellez'in ve çevresinde oluşan inanç, adet ve geleneklerin İslami olmayan kaynaklardan geldiğini gösterir açık bir kanıttır. Araştırmacılar Hidrellez'in ve törenlerinin kökünü haklı olarak İslam öncesi devir ve kültürlerde aramışlardır. Bazı araştırmacı etnograf ve halk bilimciler Hızır ve Hidrellez'in kökenini Anadolu kültür ve dinlerine bağlarlar. Bir de bu eğilime karşılık bazı yönden bu kaynakların etkisini kabul etmekle birlikte, asıl İslam öncesi Orta Asya Türk Kültür ve inançlarına ağırlık verenler vardır. Aslına bakılacak olursa bu kaynakların yüzde yüz bir gerçeklikle çözümlemesini yapmak ve keskin sonuçlar ortaya koymak zordur. Ancak, Hızır meselesinde olduğu gibi, Hidrellez'in köken ve özü konusunda da tek bir köken kaynağın değil, zaman ve mekan içerisinde pek çok köken ve kaynakların, kültürlerin katkısını kabul etmek daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.

Şüphesiz doğanın yenilenmesi ve yeniden yaşamaya başlaması demek olan bahar ya da yaz mevsiminin gelişi, dünyanın neresinde olursa olsun, ilk çağlar insanın yaşamında önemli bir olaydı. Bu olayın bir takım tanrılarla simgelenerek şereflerine ayinler yapılması hemen hemen her yerde ortak bir olay olarak değerlendirilebilir. Nitekim, Orta Asya'ya baktığımızda burada da birçok Türk kavimi arasında böyle baharı ya da yazı kutlama ayinlerine rastlanmaktadır. Yakutlar'da çok eski tarihlerden beri bahar ayinlerinin yapıldığı gözleniyor. Onlar bunu Gök tanrı adına yapıyorlardı. Yeryüzü yeşillendiği zaman, topluca yeşil ağaçların altına gidilip at ya da öküz kurban edilir, sonra toplanır kimiz içilirdi. Ayrıca ortaya yakılan bir ateşin üzerinden atlanırdı. Yakutlar bu törenleri her yıl Nisan ayında, Tunguzlar ise bu törenleri Mayıs ayında yapıyorlardı. Onlar bu ayinler sırasında atalara, göge, yeryüzüne takdimeler sunar, beyaz kısraklar kurban eder, toprağa taze kimiz döker ve ortaklaşa kimiz içerlerdi.

Türklerin hiç şüphesiz islamiyetle birlikte Hızır ile etrafındaki anlayış ve inançlarla ilişkiye girdikten sonra onun gibi yeşillik ve su unsurlarıyla sıkı ilişkisi bulunan doğa üstü bir kişiyi eskiden beri kutlaya geldikleri bahar ve yaz mevsimi ayinleriyle doğal olarak özdeşleştiklerini değerlendirmek zor değildir. Kısaca Türkler, yaz mevsimine ait inanç, adet ve gelenekleriyle Anadolu'ya yerleştiler. Muhakkak burada da eski putperest dönemden kalma bahar ve yaz başlangıcı ayinlerinin hristiyanlaşmış biçimleriyle karşılaştılar. İşte bizi

yakından ilgilendiren, Bizans döneminde geniş çapta yapılan Aya yorgi kültüdür. Aya Yorgi kültü bazanda Yeşil Yorgi adıyla Yunanistan'da, Balkanlar'da ve daha bazı Doğu Avrupa ülkelerinde 6 Mayıs tarihinde

kutlanmaktadır.

Türkler Maveraiünnehrin'den beri Hızır ve İlyas'ın birleştiği günü kutlamakta ve eskiden beri yaz başlangıcı ayinleri uygulamaktadır, üstelik bu ayinler Mart, Nisan ve Mayıs gibi çeşitli zamanlara raslamaktadır. O halde 6 Mayıs tarihi nasıl benimsemiştir. Bu sorunun yanıtı Aya yorgi ve Hızır-İlyas özdeşleşmesinin sonucudur. Yalnız Türkler'in Hızır kültürünün kutlama tarihi olarak 6 Mayıs'ı seçmelerinin tek nedeni Aya Yorgi ile Hızır'ın dolayısıyla kültürlerin birleşmesi değil, iklim ve doğa şartlarıyla sıkı sıkıya bağlantılıdır. Eskiden mevsimler yaz ve kış olmak üzere ikiye ayrılır, kış mevsimi 8 Kasım'da başlayıp, 5 Mayıs'ta biter, yaz ise 6 Mayıs'ta başlayıp 7 Kasım'da sona ererdi.

Hidrellez'in Hızır ile İlyas'ın bir araya geldiği gün inancı altında, kışın sona erip yaz mevsiminin başlamasının günü olarak kutlandığını belirtmişim yazıma başlarken.

Peki öyleyse kimdir bu mutlu güne öncü olan Hızır ile İlyas?

Hızır'ın Şuayıp peygamberden sonra, İsmail oğullarına peygamber gönderildiğinden, İbrahim Peygamber zamanında yaşadığından, Nuh'un gemisinde bulunduğundan söz edilir.

Hızır bir gün bir taş üzerine oturmuş ayağa kalkarak yürümeye başlayınca taşa yürümüş, bir anlatışa göre; bastığı yerden çimenler bittiği için yeşil anlamına gelen Hızır denilmiş.

Hızır'ın çiçeklerden örülmüş bir hırkası, al renkli külahı ve kırmızı pabuçları vardır. Elleri beyaz, yumuşak ve kemiksizdir. Dilenci, fakir kılığına da girdiği olur. Hızır bunalmışların yardımına koşar. Bunun içindir ki "Kul bunalmayınca Hızır yetişmez" derler. Hızır karada darda, denizde boğulma tehlikesi içinde kalanların kurtarıcısıdır.

İlyas Hızır'ın arkadaşıdır. O da Peygamberdir. İlyas'ın giydikleri Hızır'inkiler gibi süslü ve renkli değildir. İlyas keçi derisinden bir gömlek giyinmiştir. Uzun boylu, esmer ve çok zayıf bir ihtiyardır. Ateşten bir ata binerek göklere çıkmıştır. Yağmurlara hükmeder.

Hızır'ın elbiseleri, vücudu ve elleri islam sempatisine uygun bir düzenlemede bulunduğu, İlyas'ın ise

el ise ve vücut kompozisyonu hristiyan bir iconologue'un hayalinden doğma olduğu görülmektedir.

İlyas'ta Hızır gibi denizde, karada ve çöllerde darda kalanların yardımına koşar. Ama bu işlerde Hızır kadar yaygın ve beklenen bir nam almamıştır. Hızır ile İlyas "Ab-ı Hayat" içtikleri için ölmezler arasına katılmışlardır.

Bu iki aziz "Ab-ı Hayat"ı nasıl içtiler? İskender dünyayı fethe çıktığı zaman, Hızır ile İlyas'ta birlikte bulunuyorlardı. Bunlar bir ülkeye gelmişler, oranın insanları İskender'e demişler ki; şu karanlık alemine giderseniz, orada bir su vardır. Bu suyu bulup ta içen ölmez. Buna "Ab-ı Hayat" derler. Biz bu suyu bulamadık. İskender bu sözler üzerine kendisiyle birlikte bir yöne, Hızır ile İlyas ta bir yana gitmeyi, hangisi bu suyu bulursa birbirine haber vermeyi kararlaştırarak yola çıkarlar. Hızır ile İlyas yorulmuş ve acıkmışlardı. Yanlarında bulunan azıklarımı bir su başında çıkararak yemeye başladılar. Yiyecekleri içinde pişmiş balıklar da vardı. İkisinden biri yanlarında bulunan suya taşı daldırarak su alırken, tastan bir damla su pişmiş balıklardan birinin üzerine damladı. Balık hemen canlanarak kendini suya attı, kaçtı.

İki arkadaş anladılar ki aradıkları "Ab-ı Hayat" denilen su budur. Hemen taşı daldırdılar, doyusıya bu sudan içtiler, ölümsüzler arasına geçtiler. O sırada görünmezden gelen bir ses bu suyu bulduklarını kimseye söylememelerini bildirdi.

Geri döndüler İskender'le buluştular ama bu suyu bulup ta içtiklerini söylemediler.

Bunun için her yıl Hızır ile İlyas bir deniz kenarında buluşur, konuşur, o günü anar ve ayrılırlar.

Bu güne Hızır ile İlyas a d l a r ı n ı n birleşmesinden "Hidrellez" denildi.

Şimdi geleneklere göre Hızır ile İlyas'ın görüştüğü bu günde neler yapılır, bu yapılanların ne gibi yararları olduğuna inanılır. Biraz da

bunlardan söz edeceğim.

Kutlamaya ilişkin uygulamaları çeşitli gruplarda toplayabiliriz. Bunlar;

- Şifa ve sağlık istemine yönelik inançlar
- Bereket ve bolluk isteğine, uğura yönelik olanlar
- Mal, mülk ve servet isteği
- Baht açma, kısmet isteği
- Geleceği anlama merakı, gibi.

Kutlama hazırlıklarının ülkemizde, Hidrellez yaklaştığı zaman çoğu evlerde kendi çapında bir takım hazırlıkların yapıldığı ilk dikkati çeken konudur. Bu hazırlıklar evin temizliği, üst baş temizliği ile ilgilidir. Herkes evinin içini bahçesini en ufak yere varıncaya kadar temizlemek zorundadır. Çünkü o gün Hızır'ın evlere ziyarette bulunacağına inanılmaktadır.

Hidrellez törenlerinin kutlama yerleri olarak ağaçlık ve yeşillik yerler seçilir. Bu gibi yerlerde çoğu zaman dere, göl ya da su kaynakları vardır. Hidrellezin bu gibi yerlerde kutlanması şüphesiz bahar ve yaz mevsimi ile ilgili olduğu kadar, Hızır'ın su ve yeşillik unsurlarıyla bağlantısını da sergilemektedir. Hidrellez günü Hızır'ın bu gibi yerlerde dolaştığına inanılmaktadır. O gün herkesin içinde buralarda Hızır'a rastlamak, onun İlyas'la buluştuğunu görmek inancı ve ümidi vardır.

Devam edecek...

Selendi Manileri

Kadınlar Biraraya Geldikleri Zaman Mani Söylemeden Yapamazlar

Ağgöl ERDOĞAN*

Selendi; Manisa'nın doğusunda, kendi adı ile anılan Selendi çayının kenarında kurulmuştur. Kula İlçesi'ne bağlı bir bucak iken 1954 yılında ilçe merkezi olmuştur. Manisa'ya uzaklığı 159 km.'dir. Selendi'nin batısında ve güneyinde Kula, kuzeyinde Demirci ilçesi ile doğusunda Uşak ili vardır. İlçenin yüzölçümü 817 km²'dir. Merkezin 10 mahallesi, ilçenin 38 köyü vardır.

Selendi engebeli bir kesimde yer alır. Halkın geçim kaynağı halıcılık, çiftçilik (tütün ve tahıl) ve hayvancılıktır.

Halk arasında bu nazım şekli için mânî yakmak, mânî düzmek, mânî atmak v.b. deyimlerde kullanılmaktadır. Mânî söylemek Türk halkı arasında bir gelenektir. Kadınların bir araya geldikleri zaman mânî söylemeden edemezler.

Hıdırellez eğlenceleri, düğünler, tarlalar, çamaşır yıkama v.b. toplu bulunan yerler başlıca mânî ortamlarıdır. Özellikle bu ortamlarda mânîlerin

karşılıklı söylenmesi esastır.

Mânîlerin başlıca konusu aşk olmakla birlikte, ayrılık, gurbet, kıskançlık, kırgınlık, tabiat v.b. içeren mânîleri de görmekteyiz.

Mısraların sayısına göre mânîler iki grupta toplanabilir.

Bunlardan dört mısradan oluşanlarına düz mânî adı verilir ki kafiyelerinin dizilişi

—a —a —a
—a —b —a

—b —c —a
—a —d —b

şeklinde olabilir.

İkincisi ise kesik mânî- cinaslı mânî adı verilen ve mısra sayısı dörtten fazla olan mânîlerdir. Bunlarda kafiyeler;

—a —a
—b —a
—a —b
—c —a
—a —c
—a —a

Şeklinde dizilebilir.

(*)Kadıköy Halk Eğitim Merkezi, Halk Oyunları Eğitmeni

- 1- Hacılar dedikleri
Havuçtur yedikleri
Çok hoşuma gidiyo
"Aba gı" dedikleri (1)
- 2- Mendil aldım düründen
Gurbet beni çürüden
Gurbanlık goyun gibi
Ayırdılar sürüden (1)
- 3- Soğan aldım bir kafa
Süremedim bir sefa
Şu ezeni okuyan
Çakır gözlü Mustafa (1)
- 4- Kar yağar kürek ister
Elmalar direk ister
Güzel gızın saçları
Fildişi tarak ister (1)
- 5- Avlu kapı sürgülü
İpek mendil bürgülü
Benim yarı sorarsan
Türkiye'nin bir güllü (1)
- 6- Elmanın irisine
Ben yandım birisine
Beni çoban etsinler
Gızların sürüsüne (1)
- 7- Halı dokurum halı
Halı Demirci malı
Halı dokuyan gızlar
Giyerler fiyakalı (1)
- 8- Hacıları kökten yıkmalı
Satılmışın katfesini kokmalı
Çortağında güzeliyle yatmalı
En güzeli en iyisi Tavakalan'ı (1)
- 9- Goyunu saldım guzan
Yayıldı çıktı düze
Selamın aleyküm
Hacılar ağaları size (1)
- 10- Masal vardır masal
Oturmuş bakla satar
Ben baklanın fiyatını sorarım
O benim gözümün içine bakar
- 11- Evinin önünde dut var mı
Havada bulut var mı
Ben yarimi kaybettim
Bulmaya umut var mı (2)
- 12- Köprü altında çiçek
Bu çiçek biçilecek
Benim sevdiğim oğlan
Sigara içmeyecek (2)
- 13- Mercimeyim kile kile
Ölçerim sile sile
Onbeş çevre eskittim
Gözyaşı sile sile (3)
- 14- Giderim öylesine
Yörükler yaylasına
Can kurban canım kurban
Güzelin böylesine (3)
- 15- Kaleden endim eniş
Eteğim dolu yemiş
Yare yolladım yememiş
Yar kendi gelsin demiş (3)
- 16- Su gelir merdin merdin
Su değil benim derdim
Sular mürekkep olsa
Yazılmaz benim derdim (3)
- 17- Köprü altında kavak
Sallanır savak savak
Ben seninle dalga geçtim
Anlamadın mı a salak (4)
- 18- Kaklıkkaya'nın inciri
Saatimin zinciri
Taaa... buradan duyuldu
Emine kızın hıçkırığı (4)
- 19- Kuyu başında yılan
Yılan boynuma dolan
Ancak buradan geçti
Mavi yerekli oğlan (4)
- 20- Oyaly yazmamın uçları
Çıkamam yokuşları
Sevdiğime selam söyleyin
Bizim elin kuşları (5)
- 21- Pencereden baksana
Bana elma atsana
Ben elma istemem
Bana öpücük atsana (5)
- 22- Bahçemizde gök bakla
Dakla kekliğim dakla
Verdiğim resimleri
Al da goynunda sakla (5)
- 23- İki taşın arası
Elim kirkit yarası
Getirme baba halıyı
Haram olur parası (5)
- 24- Kara Selendi dedikleri
Acı biber yedikleri
Çok hoşuma gidiyor
"A gız" dedikleri (6)
- 25- Köyümün adı Avlaşa
Kalbime gelir neşe
Senin yarın gül ise
Benimki de menekşe (6)
- 26- Armudu daşlamalı
Dibinde gışlamalı
Bu gızdan fayda yok
Başkasına başlamalı (6)
- 27- Güvercinim uçuverdi
Ganadını açiverdi
Gelin gız gelirken
Damat kaçiverdi (6)
- 28- Armud dibi daşlı olur
Kızlar kalem gaşlı olur
Seveceksen güzel sev
Kız kokusu başka olur (6)
- 29- İsmi öğrendim Cennet
Güzeli sevmesi sünnet
Çok garibim çok garip
Kimseye geçmiyor minnet (6)
- 30- Aşağıdan gelir kartal
Kanatları yerleri yırtar
Halil Pehlivan künteyi aldı mı
Manda dahi olsa atar (6)
- 31- Karyolaya basarım
Gömleğini asarım
Ver yarım resmini
Özledikçe bakarım (6)
- 32- Karyolamın demiri
Ölüm Allah'ın emri
Kıyma doktor canıma
Anam duysa deliri (6)
- 33- Bahçalarda pırasa
Yaprağına kar yağsa
Gızlar gocasız galsa
Oğlanlara yalvarsa (6)
- 34- Avlaşa dedikleri
Lokumdur yedikleri
Hiç aklımdan çıkmıyor
"A gız" dedikleri (6)
- 35- Avlaşa yolunda
Sepeti var
Ben yarimi kaybettim
Avlaşa yolunda (7)
- 36- Hopladım girdim bağa
Saçım değdi yaprağa
Ben o gızı alamazsam
Girem kara toprağa (7)
- 37- Çam içinden geçeyim
Çam kokulu çiçeğim
Biri gelin biri kız
Hangisinden geçeyim (8)
- 38- Ne bakarsın kapıdan
Sensin beni sapıtan
Yağ mı çaldın zülfine
Yatamadım kokudan (9)

- 39- Çile bülbülüm çile
Çi düşmüş gonca güle
Selam söyle yarime
Geçinsin güle güle (11)
- 40- Kuyu başında bakır
Kurumuş takır takır
Benim sevdiğim oğlan
Hem esmerdir, hem çakır (12)
- 41- Bahçelerde enginar
Enginarın dengi var
Ben yarimi tanırım
Yanağında beni var (13)
- 42- Bahçelerde badılcın
Dikiş nakışa yazılacam
Dikiş nakışı bitirince
Selvi boylu oğlana varacam (14)
- 43- Molla Musa yolunda
Tabancam var belimde
Benim sevdiğim güzel
Cümle alem dilinde (15)
- 44- Çarşıda elma satarlar
Çürüğünü dışarıya atarlar
Sözünde durmayan kızları
Bizde türküye yakarlar (16)
- 45- Kar yağar kar dağına
Su goydum bardağına
Onu içmeye gidelim
Yarimin çardağına (17)
- 46- Kalenin ardı bostan
Yıkılsın Arabistan
Kürkçü köyünün kızları
Ne don giyer ne fistan (18)
- 47- Merdiven kurulur mu
Üstünde durulur mu
Askere giden oğlan
On sene durulur mu (18)
- 48- Elma attım denize
Geliyo yüze yüze
Mevlam sabır versin
İkimize birden de (20)
- 49- Mercimekten aşım var
Ne gülmedik başım var
Yüce dağlar ardında
Hasret gardeşim var (21)
- 50- Gavak gavakdan uzun
Gavakda salkım üzüm
Beni yardan ayırıyorlar
Yar benim ela gözüm (22)
- 51- Almanya'nın yolları
Boydan boya hastane
Abimin mektubunu
Eğlendirme postane (23)
- 52- Derbent iki çatal
Ortasında çay akar
Derbent'in kızları
Bir bakişta can yakar (24)
- 53- Motor geliyor motor
Haydarpaşa'dan beri
Ben o yari seviyom
Dokuz yaşından beri (23)
- 54- Bizim köyde öğretmen
Öğretmene el etmem
Zırvan'ın oğlanlarına
Tenezzül bile etmem (23)
- 55- Kara kara kazanlar
Kara yazı yazanlar
Cennet yüzü görmesin
Bizi ayıran kullar (23)
- 56- Ayakkabı giyerim
Üstü güzel olursa
Kaynanamı severim
Kızı güzel olursa (23)
- 57- Dere boyu sarmaşık
Sarmadan oldum aşık
Ben o yari görünce
Elimden düştü kaşık (23)
- 58- Zıraman'ın kızları
Yüksek uçar kuşları
Yaktı yandırdı beni
O kızın bakışları (23)
- 59- Saçım uzun ben bu saçı tararım
Akgül mahallesine mektup atarım
Bu mektubun karşılığı gelmezse
Hasta olur hastaneye yatarım (1)
- 60- Masa üstünde roman
Okurum zaman zaman
Kız ben seni alırım
Memur olduğum zaman (23)
- 61- Süpürge'nin telleri
Süpürüyor yerleri
Resmin elimde ama
Konuşmuyor dilleri (24)
- 62- Merdiven kurulur mu
Üstünde durulur mu
Askere giden oğlan
On sene durulur mu (19)
- 63- Molla Musa yokuşu
Kayaların baykuşu
Şakır şakır oynuyor
Kayaların baykuşu (19)
- 64- Motor harlayıp gelir
Camları parlayıp gelir
O benim nazlı yarım
Mendil sallayıp gelir (23)
- 65- Evimiz karşı karşı
İkimizin gözyaşı
Ben yarimi asker ettim
Dosta düşmana garşı (20)

Kaynak Kişiler

- 1- Hatice AV, 1952, Hacılar
- 2- Rabia MUTLUER, 1981, Çortak
- 3- Elmas MUTLUER, 1958, Çortak
- 4- Esmâ MUTLUER, 1938, Çortak
- 5- Gülfidan KANDIRMIŞ, 1963, Yağcı
- 6- Cennet KARATAŞ, 1938, Avlaşa, okuması yok
- 7- Halil KARATAŞ, 1931, Avlaşa, okuması yok
- 8- Mehmet TOPUZ, 1947, Satılmış
- 9- Esmâ YAMAN, 1951, Avlaşa
- 10- Mukaddes YAMAN, 1958, Avlaşa
- 11- Hanım KARATAŞ, 1911, Karaselendi, okuması yok
- 12- Hanife YAMAN, 1981, Avlaşa
- 13- Döndü KARATAŞ, 1979, Avlaşa

- 14- Selma KARATAŞ, 1980, Avlaşa
- 15- Şükrü SAĞLIK, 1943, Kürkçü (Muhtar)
- 16- Ali GAÇAR, 1928, Kürkçü
- 17- Fatma KIZILTAŞ, 1923, Kürkçü, okuması yok
- 18- Murat TOPAL, 1982, Kürkçü
- 19- Ayşe ŞEFİK, 1944, Kürkçü
- 20- Firdevs KIZILTAŞ, 1955, Kürkçü
- 21- Naime SAVRAN, 1952, Çamurköy (Kürkçü)
- 22- Esmâ AKKOYUN, 1936, Çinan
- 23- Zekiye KILINÇ, 1963, Zıraman, okuması yok
- 24- Sevim TÜRKMEN, 1984, Zıraman
- 25- Himmet FİDAN, 1940, Zıraman
- 26- Emine MUTLUER, 1946, Çortak

NOT
Manilerin sol üst köşesindeki numaralar, manilerin sıra; sağ alttaki parantez içindeki numaralar ise kaynak kişiler için kullanılmıştır.
Derleme 05.02.1998-12.02.1998 tarihinde yapılmış, mümkün olduğu kadar kaynak kişilerin mahalli ifadeleri aynen muhafaza edilmiştir.

Türk Halk Oyunları Eğitim Faaliyetlerinde Halk Eğitimi Merkezlerinin Rolü-Önemi

Muhittin YILDIRIM*

Türk halk oyunları eğitimi; kişilere oyun oynama becerisi kazandırmanın yanı sıra onların bedensel, psikolojik, zihinsel ve kültürel yönden de gelişmelerini sağlamaktadır. Derinden incelendiğinde; bu özelliklerin oyunun kendi bütünlüğü içerisinde yer aldığı açıkça anlaşılabacaktır.

Ülkemizdeki çeşitli resmi ve özel kuruluşlar ile gönüllü kuruluşların Türk halk oyunları alanında faaliyet sergiledikleri bilinmektedir.

Resmi okul ve kurumlarda kurs, ders, uygulama ve eğitsel kol adı altında yürütülen bu faaliyetler dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlar tarafından genel olarak yarışma, gösteri, temsil, festival vb. amaca yönelik etkinlikler şeklinde sürdürülmektedir.

Türk halk oyunları alanındaki eğitim faaliyetleri başta Türk Musikisi Devlet Konservatuarları olmak üzere çeşitli yüksek öğretim kurumlarında bölüm veya ders, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bazı örgün eğitim kurumlarında

seçmeli ders, halk eğitimi merkezlerinde ise kurs olarak yürütülmektedir.

Türk halk oyunları eğitim faaliyetlerinin en yoğun olarak sürdürüldüğü resmi kurumlar halk eğitimi merkezleridir.

Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı taşra birimleri olan bu merkezler, Türk halk oyunları faaliyetlerini kendi bünyesinde kurs, uygulama ve eğitsel kol olarak düzenlemektedir.

Bugün itibari ile 920 il ve ilçede yaygın eğitim faaliyetlerini düzenleyen halk eğitimi merkezleri, kendisine bağlı kurs yeri ve kurs merkezleri yoluyla yaklaşık 40.000 yerleşim birimine çeşitli yaygın eğitim hizmeti taşımaktadır.

Türk halk oyunları çalışmaları ağırlıklı olarak Cumhuriyetin ilk yıllarında ele alınmaya başlamış ve o zamanki halk oyunları, halk dersaneleri yoluyla milli kültür değerlerinin yaşatılması yaygınlaştırılması ve sevdirmesi amacına yönelik faaliyetler

kapsamında etkin olarak yürütülmeye başlanmıştır. Daha sonraki yıllarda halkevlerinin ve halk eğitimi merkezlerinin açılmasıyla günümüze kadar sürdürüle gelmiştir.

Bakanlıkça hazırlanan ve süreleri yörelere göre 100-200 saat arasında değişen müfredat programları çerçevesinde yürütülen Türk halk oyunları eğitim faaliyetlerine okul öncesi çağındaki çocuklarda dahil olmak üzere her yaş, eğitim, kültür, sosyal statü ve gelir düzeyindeki kişiler katılabilmektedir. Sınıfların (grupların) oluşturulmasında kişilerin yaş ve fiziki özellikleri dikkate alınmakta, eğitim onların devam edebileceği gün ve saatlerde planlanıp uygulanmaktadır.

Kurs sonunda başarı gösterenlere kurs bitirme belgesi verilmekte, kursları tamamlayanlara istekleri halinde merkezlerin bünyesindeki eğitsel kollarda sürekli faaliyet sergileme imkanı verilebilmektedir.

Türk halk oyunları eğitsel koluna, kurslara devam eden veya

(*)MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü
Kurslar Şubesi Müdürü

tamamlayanların yanı sıra kayıtlı olmayıp bu alanda gönüllü çalışmak isteyen her kişi kayıt olabilmektedir.

Türk halk oyunları uygulama (sosyal-kültürel uygulamalar) çalışmalarına ise kurslara devam eden ve belli bir beceri seviyesine ulaşan kişiler katılmakta, düzenlenen yarışma, gösteri, temsil vb. etkinliklerle onlara, eğitim süreci içerisinde yeteneklerini sergileme imkanı sağlanmaktadır.

Halk eğitimi merkezlerinin kuruluş ve görevlerini belirleyen yaygın eğitim kurumları yönetmeliğinde; başta Türk halk oyunları olmak üzere folklor değerlerimizin tanıtılması, yaşatılması ve yaygınlaştırılması ve yeni nesillere en doğru şekilde aktarılması yönünde açık hükümlere yer verilmiştir.

Türk halk oyunları alanında kendisini kanıtlamış usta öğretmenler tarafından yürütülen Türk halk oyunları eğitim ve uygulama faaliyetleri, 1995 yılından itibaren istihdam edilen Türk Müziği Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölüm mezunları ile yeni bir nitelik kazanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, Türk halk oyunları alanında kadrolu Türk halk oyunları kurs öğretmeni istihdam etmek suretiyle milli folklor değerlerimizin yaşatılması ve yeni nesillere en doğru şekilde

aktarılması yönündeki hassasiyetini bir kez daha ortaya koymuştur.

Tüm bunların yanı sıra Bakanlığa bağlı her türlü örgün yaygın eğitim kurumlarındaki Türk halk oyunları kurs ve uygulamalarının disipline edilmesi, öğretmenlerin nitelik ve niceliklerinin artırılması, bu alandaki dejenerasyonun önlenmesi için Milli Eğitim Bakanlığı Türk Halk Oyunları Yöre Oyunları Öğreticisi Yetiştirme Kursları Yönergesi'ni hazırlayarak yürürlüğe koymuştur. Söz konusu yönerge ile Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı her derecede ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde Türk halk oyunları öğreticiliği / çalıştırıcılığı yapacakların halk eğitimi merkezlerince açılan Türk halk oyunları yöre oyunları öğreticiliği kurslarına katılma zorunluluğu getirilmiş ve bu kurslar sonunda başarı gösterip görev alanların sürekli olarak izlenip denetlenmeleri sağlanmıştır.

Alanında üniversite öğretim üyesi olan görevlilerin nezaretinde düzenlenen öğretici yetiştirme kursları sonrasında katılımcılara yetki belgesi verilmekte ve bunlarla ilgili bilgiler İl Milli Eğitim Müdürlüklerince (Halk Eğitim Başkanlıkları) kartekse işlenmektedir. Son dört yıl içerisinde bu kursları tamamlayanların sayısı yaklaşık 2.800 kişiye ulaşmıştır.

Belli prensipler halinde tüm kurum ve kuruluşların bu alandaki faaliyetlerini de destekleyin halk eğitimi merkezleri, kendi bünyesindeki (salonlarındaki) Türk halk oyunları, Türk halk müziği, Türk sanat müziği, enstrüman öğretimi, yöresel kostüm dikimi faaliyetlerini; talepte bulunan diğer resmi kurum-kuruluşlar ile gönüllü kuruluşların bünyesine de taşıyabilmektedir.

Mevcut imkanları ile bugüne kadar Türk halk oyunları eğitimine büyük destek sağlayan bu merkezlerimiz; Türk Müziği Devlet Konservatuarı mezunu Türk halk oyunları kurs öğretmenlerinin atanmalarıyla önümüzdeki dönemlerde oyun öğretiminin yanı sıra enstrüman öğretimi, yöresel araştırma, inceleme, derleme, arşiv ve dökümantasyon, eğitsel amaçlı film, video, profesyonel düzeyde oyun ve müzik grupları oluşturulması vb. çalışmalarını daha da arttıracaktır. Böylelikle; "Bölgenin eğitim, öğretim, rehberlik, danışma, sanat ve kültür merkezleri" olma özelliğine uygun şekilde Türk milli folklor değerlerinin yaşatılması ve geliştirilmesindeki önem ve etkinliği daha yakından anlaşılacaktır.

GIYİM - KUŞAM

Üstün GÜRTUNA*

Türk Erkeğinde Genel Kılık-kıyafetler

Türk kadınında olduğu gibi, erkek giyiminde de farklı toplumlarda değişik kılık ve kıyafetler görülmektedir. Genel olarak erkek giyimini de iç giyim, dış giyim diye 2 ana başlıkta toplayabiliriz.

İç Giyim: Don, gömlek

Don: Vücudu belden aşağı topuklara kadar örten ve bacaklar için iki paçası bulunan ten üstüne giyilen, "İç donu" da denilen bir iç çamaşırdır. Ayrıca "tuman" da denilir. Erkek donunun kesimi kadın donunun kesiminden farklıdır.

Gömlek: İnce, yumuşak bezlerden yapılır. Gömleklik bezler düz beyaz veya beyaz üzerine kırmızı, sarı, mavi renklerle ince çubuklu olarak dokunur. Tenin üzerine giyilir.

Dış Giyim: Aba, camadan, cepken, cübbe, çapraz, delme yelek, elifi şalvar, narmani, lata, mintan, potur, salta, sıkma, şalvar, üstlük, yelek, zıbka, şal-şapık, kartalkanat cepken, kazeki.

Aba: Dervişler, v.b. kimseler tarafından, bunun dışında Güneydoğu Anadolu, illerinin bazılarında sırta giyilen kaba ve kalın kumaşlardan yapılmış elbisedir. Ağrı abası ise ya koyun postundan veya Siirt battaniyesinden yapılır.

Camadan: Kısa ve kolsuz, ön tarafı çapraz kavuşur bir yelektir. Çuhadan, kadifeden dikilir. Göğüs kenarları, yaka etrafı şeritlerle, ince kordonlarla, kaytan veya sırma şeritlerle süslenir. Çuha olsun, kadife olsun sade veya sırma işlemeli mavi, lacivert, mor veya kırmızı gibi parlak göze çarpan renkler tercih edilir.

Cepken: Yakası düz kesim, önü düz veya çapraz, eteği kısadır, ancak bele kadar iner, kolları uzundur, gömlek üstüne giyilir. Giyenin yaşına, içtimai durumuna, mesleğine göre işlemesi ve biçimi değişik olur. Daha çok sırma ile işlenir. Kaytan ile işli olanları da bulunmaktadır.

Cübbe: En üste giyilen geniş ve bol elbise. Mintan yakası gibi iki santim kadar yumuşak yakası vardır. Her türlü ve her türlü kumaştan yapılır. Kolları bol, el üstüne düşer uzunlukta olur. Etekleri diz kapağı altına kadar iner.

Çapraz: Göğsü çapraz kavuşan kısa bir yeleğin adıdır.

Delme Yelek: İçliğin üstüne, abanın altına giyilir. Kapaklı, kapaksız diye iki çeşidi vardır.

Elifi Şalvar: Üst kısmı pantaldan genişçe, asıl şalvardan dar olup, ağ kısmı da tamamen derlenmiş toplanmıştır.

Narmani (Narmaniye): Kolsuz, bazen kukulatalı üst giysi, pelerin.

Kartal Kanat Cepken: Genelde çuha veya kadife kumaş üzerine kaytan veya sırma ile işli, camadanın üzerine giyilen, omuzlardan kartal kanat tabir edilen parçaları bulunan gösterişli bir cepkendir. Kartal kanatlar istenirse, kolları tamamen sarar. Cepkenin boyu ancak bele kadar iner.

Kazeki: Genelde çuha kumaştan yapılan kenarları siyah kaytan işli, yeleğin üzerine giyilen bir nevi cekettir. Genelde lacivert renkler seçilir. Yakasız, kolları düz kesimdir. Boyu bele kadar uzanır.

Lata: Cübbenin üstüne giyilir, setre gibi iki santim dik yakası vardır. Barut renginde olup, çuha kumaştan yapılmıştır.

Mintan: İç gömleği üstüne giyilir. Etekleri kalçaları örtecek kadar uzundur. Uzun kollu, düz yakalı, önü entari gibi yarım yırtmaçlı olup, yırtmacı 3-4 düğme ile kapanır. Dış gömleği olarak baştan geçirilip giyilir. Kollarının bitimi yırtmaçlı olup, düz bir kol kapağı eklenir. Bu kapak üstünden bir sedef veya taş düğme ile iliklenir. Mintanın etekleri şalvarın (poturun, zıvkanın) içine alınır.

Potur: Giyildiğinde arka tarafında kırmaları çok, bacakları dar; şalvar, çakşır, pantolon gibi erkekler tarafından vücudun belden aşağı kısmına giyilir. Adını kırma ve buruşuk anlamında pot isminden almıştır. Poturun ön tarafı adeta pantolon önü gibidir. Bacak çatalı arasından bir, en çok iki, üç kırma yaparak toplanmıştır. Arka tarafı, şalvar ağı gibi kırmalı, potlu, körüklü olarak sarkıktır. Poturun hususiyeti, diz kapaklarına kadar pantolon bacağı kesimine indikten sonra, bacakların alt kısmında baldıra sımsıkı yapışır olmasıdır.

Salta: Bir çeşit kısa cepkenin adıdır. Çuhadan

yapılan bir üstlüktür. Cepkenden farkı kollarının tamamen ceket koluna benzemesidir.

Sıkma: Yukarı kısmı bol, ağı potlu (körüklü), diz kapağından aşağısı dar (baldıra iyice yapışan ve paçası ayağın incik kemiği üstünde düz kesimli, dıştan az yırtmaçlı, giyilirken ayak geçtikten sonra üç düğme ile iliklenen) bir poturun adıdır.

Şalvar: Ayağa giyilen bol ağı geniş üst donudur. Üste çekildikten sonra bele uckurla bağlanır. Genelde yünlü kumaşlardan dikilir. Çeşitli renkli olanları vardır. Genelde seçilen renkler mavi, kahverengi, siyah, fume, gridir.

Üstlük: Elbise, esvab üstüne giyilen palto, kaput, pelerin, kepenek, cübbe, gibi giyim eşyasına verilen umumi bir isim.

Yelek: İçliğin üstüne giyilir. Eteği bele kadar kısa olup aynı zamanda, mintan üstüne ceket ve salta cepken altına giyilir. Bazı yörelerde içliğin, üzerine giyilir. Kolsuz, önden düğmeli, ön kısmında küçük cepleri bulunur. Çeşitli renkte dikilenleri mevcuttur.

Zıpka (Zıvka, Zığva): Bir iç donu üstüne giyilir. İç donu gibi bele bir uckurla bağlanır. Kalçadan ayak bileğine kadar bacağa sımsıkı yapışır, fakat ağı körüklüdür. Yüze yakın kırma ile yapılan bu körüklü ağ, zıbka giymiş kimsenin bacaklarına serbestlik verir. Zıbkalar genelde yünlü kumaştan ve koyu, renkler seçilerek dikilir. Üzerleri, ayağın geçtiği bacak uçları siyah kaytan işlidir.

Şal-Şapık: Tiftik keçisinin yününden el tezgahlarında dokunan bir nevi kumaştan dikilen cepken-pantolonun adıdır. Genelde Doğu Anadolu bölgemizin güney kesiminde, Güney Doğu Anadolu'nun bazı illerinde giyilen erkek elbisesidir. Çeşitli renkte ve çeşitli motifte dokunan şal-şapıklar mevcuttur. Daha çok lacivert, mavi, krem, sütlü kahve, mor renkli şal-şapıklar tercih edilir.

Baş Giyimi:

Türk erkeği çeşitli dönemlerde, yaşadığı iklim şartlarına göre başına, yurdumuzun çeşitli bölgelerinde çeşit çeşit isim verilen başlıklar (serpuşlar) giymişlerdir. Çeşitli yörelerimizde giyilen bu başlıkları genel olarak, şöyle tasnif edebiliriz.

Arakçın: Kenarlarının ve içinin ter ile yağlanıp kirlenmemesi için külah veya kavuğun altına giyilen takke.

Börk (Keçe börk-Keçe külah): Yün veya kıldan ıslatılarak dövülmek sureti ile yapılan kalın, kaba kumaştan yapılan külah. Külah, dikişsiz bir tek parça keçeden yapılmıştır. Külahın tepesi sivridir. Hem sade, sarık sarılmada "dal külah" olarak, hem de sarık sarılarak giyilir.

Civan kaşı: Tülbent üzerine gayet ince tel ile yapılan bir nakışın, işlemenin adıdır. Daha çok genç civanlar tarafından sarıkları için kullanılır.

Fes: Koyu kırmızı, bordo renkli çuhadan yapılmış, silindirik şeklinde bir başlıktır. Fes genel olarak eğri giyilir. Kaş üstüne kadar eğik olur. Bazen ön tarafa doğru düz olarak giyilir. Üst ortaya bir ucu fese bağlı, bir ucu serbest iplik demeti şeklindeki püskül takılır.

Kefiye: Alın üzerinden kendine mahsus bir bağcık kordon ile sımsıkı sarılıp tutturulur. Alın açık kalır. Örtünün geri kalan kısmı omuzlara ve sırtta dökülür. Başa sarılan ve uçlarında ipekten püskülleri bulunan ipek dokuma ince bir örtüdür.

Poşu: El tezgahlarında dokunan, çıplak başa sarıldığı gibi, boyuna da bağlanır veya kavuk, külah ve fes etrafına da sarık gibi sarıldığı da vakidir.

Sarık: Külah, kavuk, fes, börk gibi başlıkların (serpuşların) etrafına sarılan tülbent veya şal'a verilen isim.

Serpuş: Başa giyilen bütün başlıklara verilen genel ad.

Sikke: Deve tüyü rengindeki keçek külahın adı. Silindirik şeklinde uzunca bir külahtır.

Takke: Kavuk, külah, fes gibi herhangi bir serpuş altına giyilen ve başın terini emerek serpuşun kirlenmesini önleyen ince bezden yapılmış veya örgü baş kabının adı.

Terlik: Külah ve kavuk altına giyilen ve serpuşun ter ile kirlenmesini önleyen bir takkenin adıdır.

Kapaşon: Kukulata gibi başı saran, iki ucu 100-120 cm. uzunluğunda olup, özel sarılma şekliyle başı rüzgardan, yağmurdan, kardan koruyan bir başlıktır. Kuzey bölgelerimizde Karadeniz Bölgemizde genelde siyah yünlü kumaştan dikilen ve üzerinde siyah kaytan işleri ve püskülü bulunan, Güney bölgelerimizde, beyaz veya krem renginde yünden yapılan püsküllü başlıktır.

Papak: Keçi yününden kalınca örülen başı boyu hizasına kadar kardan, soğuktan koruyan bir başlıktır. Örüldüğünde göz, burun, ağız kısmı açık bırakılır. Boyuna kadar uzanan kısmı istenirse uç kısımlarından kıvrılarak takke gibi başa geçirilir.

Kalpak: Genelde koyun postundan, astragandan yapılan geniş bir silindirik görünümünde, gösterişli bir başlıktır.

Bacak ve Ayak Giyimi:

Cistik: Siyah vidala deriden, altı manda gönünden, yarım ökçe topuklu, makosen ayakkabıdır. Genelde Erzurum dadaşı ayağına zıvka altına cistik giyer.

Çapula: Karadeniz ve Kuzey Doğu Anadolu halkının giydiği erkeklere mahsus bir çeşit ayakkabı. Çizmenin yanında yaz ve kış giyilen tek tip ayakkabıdır. Burnu kalkıktır.

Çank: Manda gönünün sırt kısmından yapılan bir çeşit yün çorapla giyilen ayakkabıdır. Tek parça gönden

yapılır, ayak tabanını, etrafı ile topuğu kapatır. Sırım ile bağlanarak ayağa geçirilir. Yalın ayak giyilmez.

Çedik: Ayağa giyilen sarı sahtiyandan yapılmış kısa ve bol konçlu ayakkabı. Aynı zamanda yarım konçlu lapçin.

Çiveki: Zik denilen ince yumuşak deriden yapılan ayağı bacak ile beraber örten, altı ince vidala deriden yapılan çizmedir.

Çizme: Ayağı bacak ile beraber örten, koncu baldıra hatta diz kapağına kadar çıkan, uzun konçlu bir ayakkabıdır.

Çorap: Yünden, iplikten sade siyah, beyaz, kendinden nakışlı ve türlü türlü renklerde boyanmış iplerle karışık, nakışlı örülür. Giyim kuşamı tamamlar. İplikten örülene tire çorap, yünden örülene yün çorap denir. Nakışlarına, uzunluklarına göre isimlendirilir. Çoraplar iki şiş, üç şiş, dört şişle örülür ve buna göre de isim alır.

Edik: Her tarafı yumuşak ve renkli sahtiyandan yapılmış yarım konçlu lapçin.

Kalçin: Koncu dizkapağına kadar çıkan kışlık kalın çorap. Pabuçla veya çizme altına giyilir. O kadar sıkı örülür ki, tabanı üzerine konulduğunda dimdik durur, papuç ile giyildiği zaman baldırdan sıyrılıp düşmez. Abadan kesilerek dikilen kalçinlar da vardır.

Kaloş: Potin üstüne giyilen yalnız sokaklık ayakkabı. Kaloş ne kadar hafif olursa o kadar makbuldür.

Katır: Kırmızı kara nalçalı, tahta topuklu, tabanı demir çivili, kabaralı kaba kunduranın adı. "Katır yemeni" de denilir.

Kapçin: İnce deriden yapılmış olup, çizme gibidir. Yanlarında ilik yerleri vardır. Altına ya yemeni veya cimcime giyilir.

Kundura: Konçsuz bir-iki parmak topuklu, ökçe altı demin nalçalı, taban altı kabaralı (demir çivili) ağır ve kaba ayakkabı.

Lapçin: Tabanı meşinden, gaytanla bağlanan kulaklı mest. Mestin uzun konçlusudur, ağzı kısa bir çizme gibidir, baldıra kadar çıkar. Bir kolonla baldır üstünden bağlanır. Daima kundura ile giyilir. Onun için de lapçin-kundura da denilir.

Mest: Tabanı ve yüzü yumuşak deriden, incik kemiğinin üstüne kadar çıkan kısa konçlu, düğmesiz ve bağısızdır. Ayağa tıpkı çorap gibi giyilir. Sarı veya siyah sahtiyandan yapılır. Uzun boğazlı veya kısa boğazlı olur.

Merkup: Mest ve çedik üzerine giyilen sarı meşinden yapılmış kunduranın adıdır.

Papuç: Yemeni, mest, kundura, terlik gibi türlü adlar verilen çeşitli, biçimdeki ayakkabılara verilen genel isim.

Potin: Koncu incik kemikleri üstüne kadar çıkan, bağlı, düğmeli veya yandan lastikli ayakkabı. Fotin

de denir.

Postal: Kaba potinlere denilir.

Sabuk: Hem mest hem çizme türündeki ayakkabının adıdır. Üstü ve koncu çok yumuşak bulunan deriden yapılır. Baldır üstüne kadar çıkan koncu, zıпка denilen poturun dar paçası üstüne çekilir. Bu konç da dar olup, bacak ve baldıra tıpkı dar bir çorap gibi yapışır. Ne kadar hareket edilse düşmez. Sabuğun tabanı çizme tabanı gibi köseleden olup, bazen demir çiviler, kabaralar çakılır.

Tozluk: Bacakların kirlenmemesi için baldıra geçirilen kumaş parçasına tozluk denir. Çuhadan, kadifeden yapılır. Üstü ekseriya sırma veya kaytan ile işlenir.

Yemeni: Kısa kenarlı, kırmızı ve diğer renklerde (sarı ve siyah) sahtiyandan yapılan kaba papucun adı.

Aksesuar (Giyimi tamamlayan unsurlar):

Çevre: Kenarları kıvrılmış, oya veya işleme nakışlarla süslenmiş büyük mendil. Silahlığın üzerine atılır.

Hamaylı: Omuzlardan çapraz olarak bele inen bağ, nişan, gümüş köstek, ucunda sigara tabakası bulunur. Aynı zamanda boyna asılan muskalara da hamaylı denir.

Hançer: Ucu sivri, iki tarafı keskin kamaya benzer bıçak. Beldeki kuşaklara veya silahlığa sokularak taşınır.

Kama: Çerkez kaması da denir. Hançer gibi ucu sivri fakat hançer gibi ucu kıvrık değil düzdür. Kını içinde kemere bağlanarak, bele takılır.

Kemer: Bir şerit şeklinde deriden yapılan ve giyilen elbiseyi belden sıkıp tutmak için veya sadece süs olarak kullanılan ve bele yalnız bir defa dolanarak önden bir toka ile tutturulan, üzerinde gümüş ya da madenden çeşitli motifler takılı aksesuar malzemesidir. Görüntüsü çok güzeldir.

Köstek: Gümüş köstek de denir. 900 ayar gümüşten yapılan zincir şeklinde ucunda çok güzel görüntülü gümüş parçaları ve buna takılı gümüş toplar veya gümüş mecdiyeler bulunan aksesuar parçası.

Kuşak: Beli sıkı tutmak için sarılan uzun ve dar kuşak. Kuşak erkek giyiminde çok önemli bir yer tutar. Bağlanış ve dokunuş şekline göre isimler alır.

Silahlık: Tabanca, bıçak, hançer, kama gibi silahları yerleştirmek için meşinden yapılma, kat kat bele bağlanan enli kemer.

Şal: Şal kuşak da denir. Yünden desenli ya da desensiz olarak el tezgahlarında dokunur. İsmailiye, Mecidiye gibi isimler alır. Anadolu'nun çok yerinde çokça kullanılan bu aksesuar malzemesinin yine Anadolu'da sevilerek kullanılan Trablus Şalı adı verilen

ipekten dokunan şallarda mevcuttur. düz kesimdir. Boyu bele kadar uzanır.

Lata: Cübbenin üstüne giyilir, setre gibi iki santim dik yakası vardır. Barut renginde olup, çuha kumaştan yapılmıştır.

Mintan: İç gömleği üstüne giyilir. Etekleri kalçaları örtecek kadar uzundur. Uzun kollu, düz yakalı, önü entari gibi yarım yırtmaçlı olup, yırtmacı 3-4 düğme ile kapanır. Dış gömleği olarak baştan geçirilip giyilir. Kollarının bitimi yırtmaçlı olup, düz bir kol kapağı eklenir. Bu kapak üstünden bir sedef veya taş düğme ile iliklenir. Mintanın etekleri şalvarın (poturun, zıvkının) içine alınır.

Potur: Giyildiğinde arka tarafında kırmaları çok, bacakları dar; şalvar, çakşır, pantolon gibi erkekler tarafından vücudun belden aşağı kısmına giyilir. Adını kırma ve buruşuk anlamında pot isminden almıştır. Poturun ön tarafı adeta pantolon önü gibidir. Bacak çatalı arasından bir, en çok iki, üç kırma yaparak toplanmıştır. Arka tarafı, şalvar ağı gibi kırmalı, potlu, körüklü olarak sarkıktır. Poturun hususiyeti, diz kapaklarına kadar pantolon bacağı kesimine indikten sonra, bacakların alt kısmında baldıra sımsıkı yapışır olmasıdır.

Salta: Bir çeşit kısa cepkenin adıdır. Çuhadan yapılan bir üstlüktür. Cepkenden farkı kollarının tamamen ceket koluna benzemesidir.

Sıkma: Yukarı kısmı bol, ağı potlu (körüklü), diz kapağından aşağısı dar (baldıra iyice yapışan ve paçası ayağın incik kemiği üstünde düz kesimli, dıştan az yırtmaçlı, giyilirken ayak geçtikten sonra üç düğme ile iliklenen) bir poturun adıdır.

Şalvar: Ayağa giyilen bol ağı geniş üst donudur. Üste çekildikten sonra bele uçurla bağlanır. Genelde yünlü kumaşlardan dikilir. Çeşitli renkli olanları vardır. Genelde seçilen renkler mavi, kahverengi, siyah, fûme, gridir.

Üstlük: Elbise, esvab üstüne giyilen palto, kaput, pelerin, kepenek, cübbe, gibi giyim eşyasına verilen umumi bir isim.

Yelek: İçliğin üstüne giyilir. Eteği bele kadar kısa olup aynı zamanda, mintan üstüne ceket ve salta cepken altına giyilir. Bazı yörelerde içliğin, üzerine giyilir. Kolsuz, önden düğmeli, ön kısmında küçük cepleri bulunur. Çeşitli renkte dikilenleri mevcuttur.

Zıpka (Zıvka, Zığva): Bir iç donu üstüne giyilir. İç donu gibi bele bir uckurla bağlanır. Kalçadan ayak bileğine kadar bacağa sımsıkı yapışır, fakat ağı körüklüdür. Yüze yakın kırma ile yapılan bu körüklü ağ, zıbkalar giymiş kimsenin bacaklarına serbestlik verir. Zıbkalar genelde yünlü kumaştan ve koyu, renkler seçilerek dikilir. Üzerleri, ayağın geçtiği bacak uçları siyah kaytan işlidir.

Şal-Şapik: Tiftik keçisinin yününden el tezgahlarında dokunan bir nevi kumaştan dikilen

cepken-pantolonun adıdır. Genelde Doğu Anadolu

bölgemizin güney kesiminde, Güney Doğu Anadolu'nun bazı illerinde giyilen erkek elbisesidir. Çeşitli renkte ve çeşitli motifte dokunan şal-şapikler mevcuttur. Daha çok lacivert, mavi, krem, sütlü kahve, mor renkli şal-şapikler tercih edilir.

Baş Giyimi:

Türk erkeği çeşitli dönemlerde, yaşadığı iklim şartlarına göre başına, yurdumuzun çeşitli bölgelerinde çeşit çeşit isim verilen başlıklar (serpuşlar) giymişlerdir. Çeşitli yörelerimizde giyilen bu başlıkları genel olarak, şöyle tasnif edebiliriz.

Arakçın: Kenarlarının ve içinin ter ile yağlanıp kirlenmemesi için külah veya kavuğun altına giyilen takke.

Börk (Keçe börk-Keçe külah): Yün veya kıldan ıslatılarak dövülmek sureti ile yapılan kalın, kaba kumaştan yapılan külah. Külah, dikişsiz bir tek parça keceden yapılmıştır. Külahın tepesi sivridir. Hem sade, sanki sarılmada "dal külah" olarak, hem de sanki sarılarak giyilir.

Civan kaşı: Tülbent üzerine gayet ince tel ile yapılan bir nakışın, işlemenin adıdır. Daha çok genç civanlar tarafından sarıkları için kullanılır.

Fes: Koyu kırmızı, bordo renkli çuhadan yapılmış, silindirik şeklinde bir başlıktır. Fes genel olarak eğri giyilir. Kaş üstüne kadar eğik olur. Bazen ön tarafa doğru düz olarak giyilir. Üst ortaya bir ucu fese bağlı, bir ucu serbest iplik demeti şeklindeki püskül takılır.

Kefiye: Alın üzerinden kendine mahsus bir bağcık kordon ile sımsıkı sarılıp tutturulur. Alın açık kalır. Örtünün geri kalan kısmı omuzlara ve sırtta dökülür. Başa sarılan ve uçlarında ipekten püskülleri bulunan ipek dokuma ince bir örtüdür.

Poşu: El tezgahlarında dokunan, çıplak başa sarıldığı gibi, boyuna da bağlanır veya kavuk, külah ve fes etrafına da sarık gibi sarıldığı da vakidir.

Sarık: Külah, kavuk, fes, börk gibi başlıkların (serpuşların) etrafına sarılan tülbent veya şal'a verilen isim.

Serpuş: Başa giyilen bütün başlıklara verilen genel ad.

Sikke: Deve tüyü rengindeki keçek külahın adı. Silindirik şeklinde uzunca bir külahtır.

Takke: Kavuk, külah, fes gibi herhangi bir serpuş altına giyilen ve başın terini emerek serpuşun kirlenmesini önleyen ince bezden yapılmış veya örgü baş kabının adı.

Terlik: Külah ve kavuk altına giyilen ve serpuşun ter ile kirlenmesini önleyen bir takkenin adıdır.

Kapaşon: Kukulata gibi başı saran, iki ucu 100-120 cm. uzunluğunda olup, özel sarılma şekliyle başı

MOTİF'TEN HABERLER

Motif'in Sponsorlukları Devam Ediyor...

Gençlik Spor Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği Üniversiteler arası Halk Oyunları yarışmasının finali 29-30 Mayıs tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirildi.

Marmara Üniversitesi Spor Salonunda yapılan finalde sahne düzenlemesiz dalda, Atatürk Üniversitesi Erzurum halk oyunları grubu birinci, Cumhuriyet Üniversitesi Sivas grubu ikinci ve Gazi Üniversitesi Trabzon grubu ise üçüncü oldular.

Düzenlemeli dalda ise Celal Bayar Üniversitesi, Manisa Halk Oyunları grubu

birinci, Pamukkale Üniversitesi Denizli grubu ikinci ve 100.Yıl Üniversitesi Van ile Gazi Üniversitesi Kırklareli grupları ise üçüncülüğü paylaştılar.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin Sponsorluğunu üstlendiği yarışmada birinci olan topluluklara televizyon, ikinci ve üçüncü olan topluluklara ise müzik seti hediye edildi.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin başarılı gruplara verdiği hediyeler dernek başkanı M. Zeki BAYKAL tarafından sunuldu. Başkan, yarışmacıların başarılarının Türk Halk Oyunları adına daimi olmasını diledi.

Bu arada 12 Haziran tarihinde Antalya'da Üniversiteler arası Türk Halk

Müziği yarışması düzenlendi. Yarışmada Uludağ Üniversitesi birinci, Hacettepe Üniversitesi ikinci ve Ege Üniversitesi üçüncü oldular.

İzzet-i İkrâm'a Milli Eğitim Vakfı'ndan Ödül...

TGRT ekranlarında müzikseverleri ile buluşan İzzet-i İkrâm, misafir sanatçılar ve Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin yöre yöre halk oyunları topluluklarının sergilendiği programlarla devam etmekte.

Kültürel değerlerimizin vazgeçilmez iki unsuru olan halk müziği ve halk oyunlarının birlikte nakış nakış işlendiği program, hiç bir reyting kaygısı taşımadan yurt içinde ve yurt dışında büyük bir beğeni ile izlenmekte.

Milli Eğitim Vakfı "İzzet-i İkrâm" programı aracılığı ile kültürel değerlerin tanıtımına ve yaşatılmasına yaptıkları katkılardan dolayı Devlet Sanatçısı İzzet ALTINMEŞE'yi Tanıtım Ödülü ile ödüllendirdi.

Motif'ten İstanbul Türk Müziği Günlerine destek...

02-31 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilen ve "çölleşen ruhumuzu müzikle yeşertelim" sloganı ile müzik severlerle buluşan İstanbul Türk Müziği günlerine Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği katkıda bulundu.

Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği'nin birbirinden değerli sanatçılarının müzikseverlerle buluştuğu organizasyonda ayrıca kültürel içerikli paneller ve sempozyumlar da gerçekleştirildi.

İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Tesislerinde yapılan basın toplantısında Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Başkanı M. Zeki BAYKAL Türk Müziği'mizin bu tür nitelikli organizasyonlar ile yaşatılması adına her zaman ellerinden geleni yapacaklarını söyledi.

Motif Organizasyon ve katkı ödülü ile ödüllendirdi...

Milli Eğitim Vakfı'nın organize ettiği ilköğretim ve liseler arası Halk Oyunları ve Halk Müziği yarışmasının finali 15 Haziran tarihinde Gülhane Parkı'nda sonuçlandı.

Finalde ilköğretim kurumları Küçükler Halk Oyunları dalında Silivri Selimpaşa ilköğretim Okulu Silivri yöresi ile, liseler arası Halk Oyunları dalında ise Kumburgaz Ticaret Lisesi Kırklareli yöresi ile birinci oldular.

Final gecesi Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda düzenlendi.

Final gecesinde Folklor katkılarından dolayı kişi ve kurumlara ödüller dağıtıldı. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ise Organizasyon ve katkı ödülü ile ödüllendirildi.

Dernek başkanı, M. Zeki BAYKAL ödülünü İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü Ömer BALIBEY'den aldı. Ödül töreninde Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği, katılan misafirlere bir kokteyl verdi.

Folklor Kurumu 35. yılını kutladı.

Folklor Kurumu'nun 35. yılı Kutlama Etkinlikleri Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda yapıldı.

Halk Oyunları topluluklarının sahne aldığı gecede halk müziği korusu örnekler sundu.

Gecede açılış konuşmasını yapan başkan Tahsin ÖZTIRYAKI folklor camiasına birlik ve beraberliğin çağrısını yaptı.

videotek

görüntülü prodüksiyon hizmetleri

hayal gücünüzle sınırlıdır...

0 212 278 47 56

www.videotek.com.tr

YETKİLİ SATICISI

Yusuf Hersek

**TRAKYA MÜHENDİSLİK
SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.**

Namık Kemal Caddesi No:1 Sağlık Mahallesi Tekirdağ-Çorlu
Tel.: (0.282) 686 22 15 - 686 22 88 • Tel.Fax: (0.282) 686 13 39

MURBAY

TANITIM • REKLAM

ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

KÜLTÜR-SANAT
VE
EĞLENCE DÜNYASINDA
KALİTELİ VE DOĞRU HİZMETİN
BULUŞTUĞU NOKTA

Valideçeşme Dibekçi Sok. Yılmaz Apt. No:4/2 Beşiktaş / İSTANBUL

Tel/Fax: (0212) 259 47 92 - 258 42 55 - 259 86 16 - 259 86 46

www.murbay.com.tr

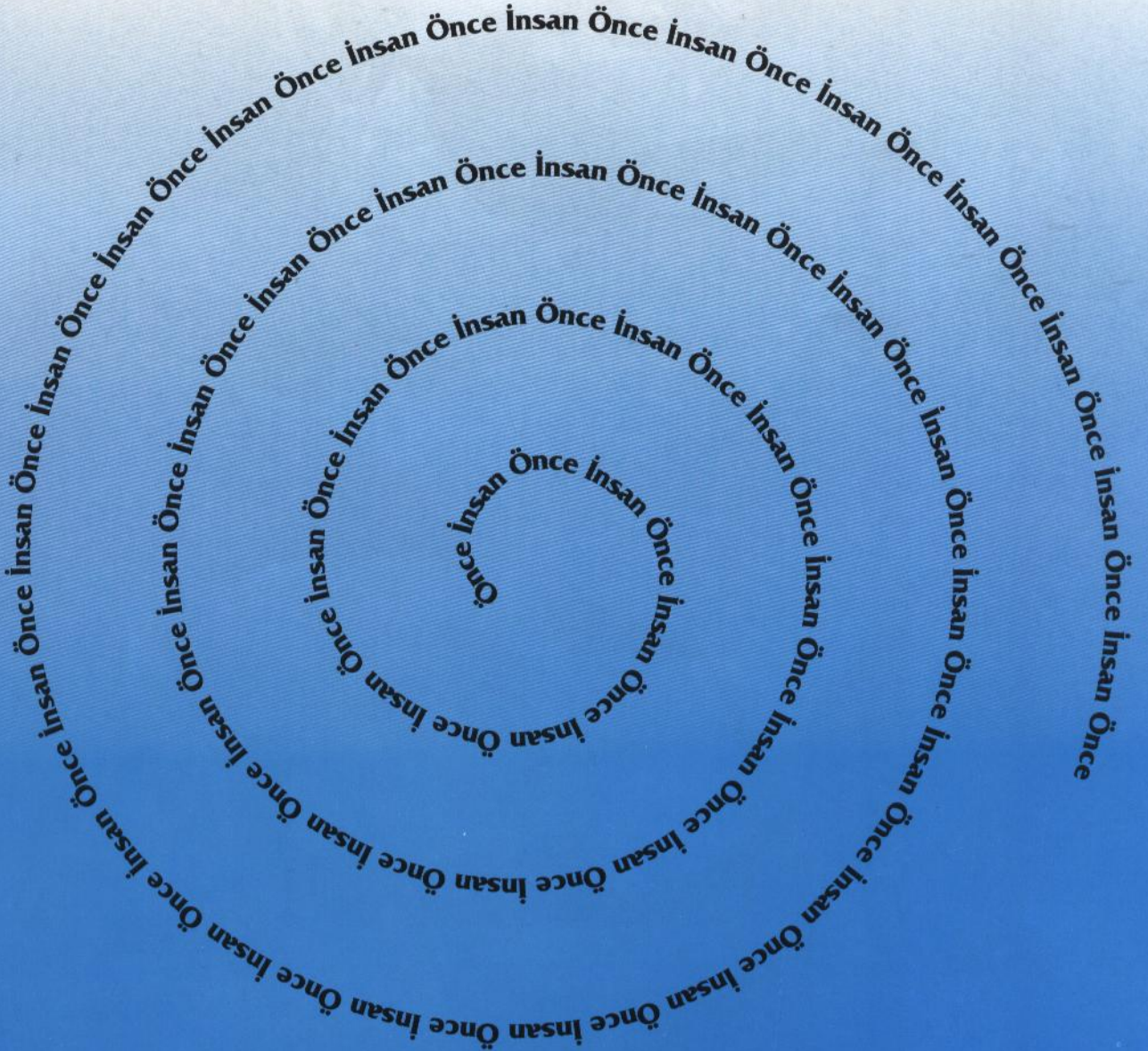

Keskin Turizm

Otomotiv İnşaat İth. İhr. San. ve Tic. Ltd. Şti.

✓ Her Türlü Toplu Taşımacılık, ✓ Okul ve Personel Taşımacılığı, ✓ Özel Geziler

HİZMETTE SINIR TANIMIYORUZ...

KÜPELİ OPTİK inşaat LTD. ŞTİ.

FENNİ GÖZLÜKÇÜ

MERKEZ: Sirkeci Büyük PTT Cad.Yeni Valide Han, No:52/1 Eminönü / İSTANBUL
TEL:(0.212) 512 52 27 - 527 40 31

ŞUBE:Sirkeci Büyük Postane Cad.Yeni Valide Han, Kat: 1 No:16 Eminönü / İSTANBUL

ŞUBE:Sirkeci Büyük Postane Yanı Sokak No:2/22 Eminönü / İSTANBUL
TEL:(0.212) 522 34 67

Urfalı İstanbul Kebapçısı

İNCİ GIDA SAN. TİC. LTD. ŞTİ KURULUSUDUR.

MERKEZ: İstanbul Cad. No:77 (Adliye Karşısı) Bakırköy / İSTANBUL

TEL:(0.212) 570 06 62 - 583 45 89

ŞUBE: Milliyetçi Sok No:9 /A Bakırköy / İSTANBUL

TEL: (0.212) 571 24 95 - 660 23 93

baykallar
DERİ SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

Tel. : (0.212) 516 34 30 (3 Hat)
Fax : (0.212) 516 48 30
Tel. : (0.276) 231 00 81 UŞAK
Fax : (0.276) 231 00 41

baykallar
TEKSTİL DERİ PAZ.SAN.ve TİC. A.Ş.

Tel. : (0.282) 686 14 88 • 686 35 79
ÇORLU - TEKİRDAĞ

BAYKALLAR

BAYKALLAR
Sigorta

Sigorta

ARACILIK HİZMETLERİ LTD. ŞTİ

Tel / Fax : (0.212) 638 57 79 • 518 96 89

CGB

DİŞ TİCARET
DERİ TEKSTİLSAN.LTD.ŞTİ.

Tel. : (0.212) 510 88 73 - 74
Fax : (0.212) 510 88 75